ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Οι Δελφοι

Μέχρις ὅτου ἔρθῃ ὁ γιατρὸς τοῦ χωριοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἤμουν συστημένος, ἐκάθησα νὰ ξεκουρασθῶ ἔξω ἀπὸ τὸν καφενέ. Ἑβδομάδες ὁλόκληρες ἐγύριζα τότε πεζὸς καὶ καβαλλάρης 'ς τὰ ἄγρια βουνὰ τῆς Δωρίδος καὶ Παρνασσίδος, ἀπὸ χωριὰ σὲ βοσκοτόπια, ἀπὸ κορφοβούνια σὲ λαγκαδιές, ζητῶντας κ' ἐγὼ δὲν ξέρω τι, πάντοτε ὅμως ὁ,τι ἀκόμη δὲν εὑρῆκα. Ὁπωσδήποτε γιὰ τὴν ἀρχαιότητα καθόλου δὲν ἐσυλλογιζόμουν. Οὔτε ποιοὶ ἐκατοίκησαν μιὰ φορὰ τοὺς τόπους ἐκείνους, οὔτε πῶς ἐλέγοντο, οὔτε τί πολέμους ἔκαμαν, οὔτε ποιὲς παλαιὲς πολιτείες εἶχαν μ' ἔμελε. Μοῦ ἀρκοῦσαν οἱ τραχεῖς καὶ ῥωμαλέοι σημερινοὶ κάτοικοι, τὰ περήφανα τραγούδια τους, αἱ παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμά τους, αὐτὰ τὰ ὀνόματά τους πολλάκις ποὺ μ' ἄναβαν εὐθὺς τῆς φαντασίας τὰ φτερὰ σὲ περασμένου καιροῦ ἀντραγαθήματα. Σὰν ἔφθασα ὅμως 'ς τὸ νεροπεριχυμένο Χρυσσό, ἐκατάλαβα καὶ ἐγὼ πῶς ἦταν γαϊδουριά μου νὰ μὴν τραβήξω καὶ ὡς τοὺς Δελφούς, ποῦ ἔβλεπα τοὺς κόκκινους βράχους των ἐπανωθιό μου καὶ ἄκουα πῶς δὲν ἀπεῖχαν παρὰ μία μόλις ὥρα ἀπ' ἐκεῖ. Σύνωρα εὑρῆκα τὸν ἀγωγιάτη καὶ τὴν αὐγὴ μὲ τὸ δροσὸ ἐκίνησα γιὰ τοὺς Δελφούς.

Νὰ λέγω ὅμως τὴν ἀλήθεια, ὄχι γιὰ τοὺς Δελφούς, ἀλλὰ γιὰ τὸ Καστρὶ ἐκίνησα. Τοὺς ἀρχαίους Δελφοὺς μὲ τὸ περίφημο μαντεῖο, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τοὺς ναούς, καὶ τ' ἀγάλματα, καὶ τὰς λέσχας, καὶ τὰ θέατρα, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἤξερα ὅτι δὲν θὰ τὰ εὕρισκα πλέον. Ἤξερα πῶς δὲν θὰ ἔβλεπαν τὰ μάτια μου τῆς ἔμορφες ζωγραφιὲς τοῦ Πολυγνώτου, καὶ τὴ χρυσῆ ἐρωμένη τοῦ Πραξιτέλη, καὶ τοῦ Φειδία τὰ λαμπρὰ ἔργα, καὶ τὰ πολύτιμα ἀφιερώματα τόσων λαῶν καὶ πόλεων, καὶ τῆς ἀσπίδες καὶ τὰ πλούσια λάφυρα τόσων ἐχθρῶν. Ἐγνώριζα πολὺ καλὰ ὅτι οὔτε θεοπρόπους θὰ συναντοῦσα κουβαλημένους ἐκεῖ ἀπ' ὅλα τῆς γῆς τὰ μέρη γιὰ νὰ πάρουν χρησμούς, οὔτε τοὺς ψαρογένιδες ὁσίους, οὔτε τὰς προσπόλους γυναῖκας, οὔτε τοὺς περιηγητὰς νὰ μοῦ δείξουν τ' ἀξιοπαρατήρητα τοῦ ναοῦ, οὔτε τοὺς Ἀμφικτύονας νὰ σκέπτωνται 'ς τὸ συνέδριο γιὰ τὰ κοινὰ τῆς πατρίδος. Τὴν ἱερὰ Πυθία μὲ τὸν λευκὸ μακρὺ χιτῶνά της καὶ τὸ χρυσὸ στεφάνι 'ς τὸ κεφάλι ἤξερα ὅτι δὲν θὰ τὴν ἄκουα ἀπάν' ἀπὸ τὸν τρίποδα νὰ φωνάζῃ σὰν παλαβὴ τοὺς χρησμούς, οὔτε θὰ ἐδιάβαζα 'ς τὸν πρόναο τὰ χρυσᾶ ὅσο καὶ ὑπεράκριβα ῥητὰ τῶν ἀρχαίων σοφῶν. Καὶ εἶχα ἀκόμη 'ς τὸ νοῦ μου, ὅπως καὶ τώρα, τὸ μελαγχολικὸ χρησμὸ ὅπου ἔδωκε τὸ μαντεῖο 'ς τὸν Ὀριβάσιο, ὅταν ἠθέλησε νὰ τὸ ἀναστήσῃ ὁ ἀρχαιόφιλος Ἰουλιανός:

Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
Οὐ παγὰν λαλέουσαν. Ἀπέσβετο τὸ λάλον ὕδωρ!

Γιὰ τοῦτο δὲν ἐδοκίμασα οὔτε ἔκπληξι, οὔτε ὀργή, οὔτε πίκρα σὰν ἀγνάντεψα γιὰ πρώτη φορὰ ἀντίκρυ μου τὸ χωριό. Ἂν τὸ ἐζήτοῦσα ὡς Δελφούς, βέβαια τὸ ἤθελα λαμπροστολισμένο, μαρμαρένιο ὅλο, κατάλευκο καὶ ὁλοκαίνουργο ποῦ νὰ θαμπόνῃ τὰ μάτια ἀπὸ τὰ πλούτη καὶ νὰ παίρνῃ τὸ νοῦ ἀπὸ τῆς πολυκοσμίας τὴ σαλαλοὴ καὶ τῶν ὕμνων τοὺς ἤχους. Ἀφοῦ ὅμως τὸ ἐζήτοῦσα γιὰ Καστρί, μικρὸ δηλαδὴ χωριὸ τοῦ καιροῦ μας, συγουρεμένο, ἥσυχο, μὲ τὰ δενδράκια καὶ τὰ νερά του, μὲ τὰ σπιτάκια καὶ τὰ ζωντανά του,—ἀνθρώπους καὶ κτήνη—μῶκαμε μεγάλη εὐχαρίστησι ποὺ τὸ εἶδα πλαγιασμένο 'ς τὴ νοτία πλευρὰ τοῦ μεγαλόκορμου Παρνασσοῦ, μὲ τὰ πυκνὰ 'λιοστάσια κάτω καὶ τὸν ποταμό, τὸ Κεφρινιώτικο βουνὸ ἀντίκρυ του, ἀριστερὰ τὰ βουνὰ τῆς Λειβαδιᾶς μὲ τὴν Ἀράχωβα κατάμπροστα, δεξιὰ τὸν ἀνοιχτὸν ὁρίζοντα ἕως κάτω μὲ τὸν καλλιεργημένο κάμπο καὶ τὰ βουνὰ καὶ τὴ θάλασσα τοῦ Γαλαξειδιοῦ ἀντίπερα κ' ἐπάνω του κόκκινους θεόρατους βράχους, ποὺ ἀπειλοῦν νὰ τὸ καταπλακώσουν ἀπ' ὥρα σ' ὥρα . . .

*

Ὁ μονάκριβος καφενὲς ἦταν εἰς τὸν πλατύτερο δρόμο τοῦ χωριοῦ, δρόμο δυὸ πήχες ποὺ σὲ πολλὲς μεριὲς ἐστένευε ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀγκωνὴ κανενὸς σπιτιοῦ ἢ τ' ἀγκάθια καμμιᾶς φράχτης ἢ ἀπὸ δένδρου κορμὸ ἢ ἀπὸ γκρεμό. Ἦταν μικρὸ χαμόσπιτο μὲ σανιδένιο πάτωμα

ποῦ ἔτριζε κ' ἐσάλευε 'ς τὸ παραμικρὸ πάτημα. Ἕνα μικρὸ παραθύρι ἄνοιγε 'ς τὴν πλαγιὰ τοῦ βουνοῦ· ἄλλο ἕνα 'ς τὸν ἀντικρυνὸ τοῖχο, πρὸς τὴν ποταμιὰ καὶ πρὸς τὴ δύσι ἄνοιγε ἡ θύρα, χαμηλὴ σὰν ἐκείνη ποῦ ἔκαμεν ὁ σοφὸς βασιλιᾶς τοῦ Μπερτόδουλου, γιὰ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ ἐμπαίνοντας νὰ τόν προσκυνήσῃ. Ἀπὸ τὴ θύρα καὶ τὰ παράθυρα καθὼς καὶ ἀπὸ τῆς ἀνοιχτὲς ἀστρέχες γύρω ἐρωτιζότουν τὴν ἡμέραν ὅλο τὸ ρτωχὸ ἐσώθεμα τοῦ καφενέ, οἱ ἀμίστρωτοι τοῖχοι καὶ ἡ καταμαυρισμένη γωνιά, ὅπου ἔψηναν τοὺς καφέδες, καὶ ὁ ξύλινος πάγκος μὲ τῆς μποτίλιες τοῦ ρακιοῦ καὶ τῆς ρούμης καὶ τοῦ ἀπήγανου καὶ τὸ ράφι ἀντίκρυ μὲ παχειὰ σκόνη κοιμάμενη ἐκεῖ χρόνια καὶ χρόνια, μὲ λίγες τράπουλες καὶ κομμάτια κιμωλίας καὶ ἡ καπνισμένη ὀροφὴ ἐπάνω. Τὴ νύχτα ὅμως μιὰ δυὸ ὧρες δηλαδὴ ἔπειτ' ἀπὸ τὸ ἡλιοβασίλεμα, εἶδος λάμπας ποὺ ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τ' ἀδέξια χέρια τοῦ καφετζῆ ἔχασε τὸ ἀρχικό της σχῆμα, ἔρριχνε θαμπὲς ἀχτῖνες 'ς τοὺς ξαγρυπνισμένους θαμῶνας καὶ 'ς τὸν μυτοάσχολο καφετζῆ . . .

Δὲν θυμοῦμαι τώρα ἂν ἦταν ἢ ὄχι γιορτὴ τὴν ἡμέρα ἐκείνη, θυμοῦμαι ὅμως πῶς ὁ καφενὲς ἦταν γεμάτος ἀπὸ χωριάτες καὶ σκυλιά. Ἄλλοι ἐδῶ, ἄλλοι ἐκεῖ, καθισμένοι ἐπάνω 'ς τῆς σανίδες ποὺ ἦσαν 'ς τοὺς τοίχους περίγυρα, ἐμπρὸς σὲ στραβοπόδαρα, σαρακοφαγωμένα, λιγδερὰ τραπέζια ἐχαρτόπαιζαν μὲ περισσὸ θόρυβο καὶ λαῦρα, εἴτε μὲ τὸ κοντομάχαιρο 'ς τὸ χέρι ἔτρωγαν καρπούζια, ἐνῶ τὰ σκυλιὰ τοὺς ἔγλειφαν τὰ τσαρούχια καὶ τὰ πόδια τους.

Δὲν πιστεύω ὅμως νὰ ἦταν γιορτή, γιατί θυμοῦμαι πῶς ἔξω ἀπὸ τὸν καφενὲ ἐσυχνοπερνοῦσαν οἱ ἀνδρογυναῖκες τοῦ τόπου μὲ τὰ βαρειὰ σεγκούνια τους ἀνάρριχτα, τῆς ποδιὲς καὶ τῆς πουκαμίσες ἐλευθεριώτατα σηκωμένες κ' ἐκουβαλοῦσαν μὲ τὰ ζῶα καὶ 'ς τοὺς ὤμους τους φορτώματ' ἀπὸ ἄχερο. Τὸ σωστότερο εἶνε ὅτι ἐκεῖ, ὅπως σ' ὅλη σχεδὸν τὴ Ρούμελη, ἰσχύει τὸ ἀληθινὸ κράτος τοῦ ἀνδρός, ποὺ κράζεται καὶ εἶνε πραγματικῶς ἀρέντης, ποὺ προστάζει συχνὰ καὶ ξυλοφορτόνει συχνότερα· κ' ἐνῶ ἡ γυναῖκα παιδεύεται 'ς τὸ λόγγο, εἴτε 'ς τὴ βρύσι, εἴτε 'ς τὸ χωράφι, αὐτὸς κάθεται 'ς τὸν καφενὲ καὶ χαρτοπαίζει ἢ τρώγει καρπούζια μὲ τὸ κοντομάχαιρο 'ς τὸ χέρι καὶ τὰ σκυλιὰ τοῦ γλείφουν τὰ τσαρούχια καὶ τὰ πόδια . . .

Μόλις ἐκάθησα ἐκεῖ σ' ἕνα ξύλο κ' ἔστειλα τὸν ἀγωγιάτη νὰ ζητήσῃ τὸ γιατρό, δύο τρεῖς ἀγαθοὶ χωριάτες ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸν καφενέ, καὶ ἀφοῦ μ' ἐκύτταξαν γιὰ μιὰ στιγμή, ὥστε νὰ καταλάβουν τί καπνὸ φουμάρω βέβαια, ἦλθαν καὶ μ' ἐγλυκοχαιρέτισαν. Ἦρθε σὲ λίγο καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἐξουσία τοῦ τόπου, ἕνας μονόφθαλμος χωροφύλακας, ἦρθε καὶ ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν προϊστορική του φορεσὰ καὶ τὸ πυργωτὸ φέσι του καὶ τὸ μεγαλώτατο μιζομάντηλο κρεμασμένο 'ς τὴν ἀριστερὴ ἀμασχάλη του καὶ ὁ ψάλτης καὶ ὁ πάρεδρος καὶ ὁ παπᾶς μὲ τὰ κοντὰ μάλλινα ράσα καὶ τὴν ἀχτένιστη γενειάδα του. Κοντολογῆς χωρὶς κόπο καὶ φροντίδα εἶχα ἐμπρός μου καὶ στρατιωτικὲς καὶ πολιτικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἀρχὲς τοῦ τόπου, ὅ,τι δηλαδὴ εἶνε ἀπαραίτητο γιὰ ἕνα ἄνθρωπο ποῦ πηγαίνει γιὰ ὅ,τι ἐπήγαινα ἐγώ. Καὶ ἦσαν ὅλοι πρόθυμοι νὰ μιλήσουν γιὰ κάθε τι, νὰ φιλονεικήσουν μεταξύ τους, νὰ ἀντιφερθοῦν καὶ νὰ χειροπιασθοῦν ἐν ἀνάγκῃ, γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὰ λόγια τους.

Ὁ λύκος 'ς τὴν ἀνεμοζάλη χαίρεται, λέγει ἕνας λόγος. Ἐγὼ ποὺ ἤξερα πῶς ἡ ἀλήθεια ἔτσι πάντα φανερώνεται, ὅπως καὶ τὸ σιτάρι χωρίζει ἀπὸ τὴν ἦρα μόνο μὲ τὸ κοσκίνισμα, ἐχαιρόμουν σ' αὐτὸ τὸ λογοκόπημα καὶ ὅσο ἠμποροῦσα μὲ τὰ λόγια μου ἔρριχνα λάδι 'ς τὴ φωτιά. Καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, ἴσως χωρὶς νὰ ξέρουν τί ἔκαναν, μ' ἔμαθαν σιγὰ σιγὰ ὅ,τι ἐχρειαζόμουν. Πῶς τὸ χωριὸ δηλαδὴ ἔχει ἐπάνω κάτω χίλιους κατοίκους, πῶς ἀνήκει 'ς τὸ δῆμο Κρίσσης καὶ πρωτεύουσά του εἶνε τὸ Χρισσό. Τὴν ἐκκλησούλα ποὺ ἀπάντησα κατάμπροστα τοῦ χωριοῦ, δυτικά, περιμαντρωμένη τὴν ἔχουν γιὰ νεκροταφεῖο μὲ τ' ὄνομα τοῦ Προφητηλιᾶ καὶ πανηγυρίζουν ἐκεῖ 'ς τῆς 22 Αὐγούστου. Τὴν ἄλλη, τὴ μεγαλήτερη ποὺ ἐφαινότουν βορειοανατολικὰ 'ς τὸ ψήλωμα, τὴν ἔχουν ἐνωριακὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου κ' ἔχουν κ' ἕνα παλαιὸ ἐξωκκλῆσι μὲ βυζαντινὲς ἱστορίες κάτω 'ς τὸν ποταμό, ποὺ πανηγυρίζουν 'ς τῆς 15 Αὐγούστου. Ἐπάνω, κατάκορφα τοῦ χωριοῦ εἶνε μία βρύσι ποὺ τὴν λέγουν Κερνᾶ. Καὶ τὴν λέγουν Κερνᾶ, γιατὶ κάθε νύφη ποὺ θὰ γείνῃ 'ς τὸ χωριό, πηγαίνει τὴν ἄλλη μέρα ἐκεῖ ἐπάνω μὲ τοὺς συμπεθέρους καὶ τὰ παιγνίδια καὶ κερνᾶ κρασὶ καὶ νερὸ μαζὶ τοὺς καλεσμένους. Κάτω ἀπ' τὸ χωριὸ εἶν' ἕνα πηγάδι κ' ἐκεῖ κάθονται Λάμιες πεντάμορφες μὲ μαλλιὰ σὰν τὰ κύματα καὶ τῆς βλέπουν ποὺ λούζονται τὰ μεσημέρια κ' ἔπειτα βγαίνουν 'ς τὰ χείλη τοῦ πηγαδιοῦ καὶ χτενίζονται μ' ὁλόχρυσα χτένια καὶ γλυκοτραγουδοῦν ποὺ ἀποκοιμίζουν δένδρα καὶ νερὰ καὶ πετούμενα. Ἔξω ἀπ' τὸ χωριὸ κάτω ἀπὸ τὸ δρόμο ποῦ πηγαίνει 'ς τὸ Χρισσὸ εἶνε δύο πέτρες ἄγριες καὶ τῆς λέγουν Βασιλειάδες. Στὴ μιὰ ἀπ' αὐτές, τὴ δεξιὰ κάθονται νεράιδες καὶ τὰ τραγούδια τους ἀκούονται 'ς τὸ Γαλαξεῖδι, ὅταν φυσᾷ δυνατὸς ἄνεμος· καὶ 'ς τῆς ἄλλης τὴ βάσι εἶνε μία βαθειὰ τρύπα κ' ἐκεῖ κάθετ' ἕνας ἀράπης ἀθάνατος χρόνια τώρα καὶ καιροὺς καὶ τρομάζει τὸν κόσμο τῆς νύχτες καὶ τὰ μεσημέρια. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ 'ς τὸ δρόμο ποῦ πηγαίνει κατὰ τὴν Ἀράχωβα εἶνε ἄλλες πέτρες, ὁ Φλεμποῦκος κ' ἐδῶθε λίγο ἡ ρεματιὰ τῆς Παπαδιᾶς, ποῦ τόσο εὔκολα μόνο γιὰ νὰ γκρεμισθῇ ἐκεῖ ἐκέρδισε τὴν ἀθανασία ἡ καλόμοιρη πρεσβυτέρα. Ἐπάνω τοῦ χωριοῦ, πρὸς τὸ Χρισσὸ πάλι, ἐκείνη ἡ κόκκινη σειρὰ τῶν πετρῶν λέγεται Ροδινὴ καὶ ἀντιθέτως, ἐπάνω ἀπὸ τὴν Παπαδιὰ ἐκείνη ἡ μεγάλη σπηλειὰ λέγεται Βαγενί. Καὶ σὰν ἐρώτησα ἐγὼ γιατὶ τὴν λέγουν Βαγενὶ καὶ ὁ δάσκαλος ποὺ ἦταν ἄνθρωπος πολυκάτεχος καὶ σ' ὅλα εὕρισκε κ' ἕνα λόγο, ἄρχισε κάτι νὰ μουρμουρίζῃ, ὁ παπᾶς ἐρώναξε ὀργισμένος :

— Σώπα, λέω, σώπα, δὲν πᾶς νὰ πέσῃς καλλίτερα 'ς τὴν Παπαδιά ! . . .

Ἐγώ, νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθεια, ἀπόρησα πῶς τὸν ἔστελνε μὲ τόση προθυμία 'ς τὴν πρεσβυτέρα του. Ἔπειτα ὅμως ἔμαθα πῶς τὸν ἔστελνε γιὰ νὰ γκρεμισθῇ 'ς τὴ ρεματιά.

*

Ὡς τόσο ἦλθε σὲ λίγο ὁ γιατρός, ἕνα λεβεντόπαιδο ἀπὸ ἐκεῖνα. Ἐκτὸς τῆς γιατρικῆς ἐφρόντισε νὰ μάθῃ καὶ τὴν ἀρχαία ἱστορία τοῦ τόπου του. Ἐνῷ ἐπηγαίναμε 'ς τὴ σπηλειὰ τῆς Πυθίας δὲν ἔπαυε νὰ μοῦ ἀναφέρῃ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, ὅσοι ἀσχολήθηκαν μὲ τοὺς Δελφοὺς καὶ τοὺς νεωτέρους ξένους, ὅσοι ἐπέρασαν ἀπ' ἐκεῖ καὶ τὰς μελέτας των καὶ κάτω ἀπὸ ποῖο σημερινὸ ὄνομα ἔβαναν αὐτοὶ τῆς ἀρχαίες τοποθεσίες. Μοῦ ἔλεγε λοιπὸν ὅτι ἡ βρύσι Κερνᾶ εἶνε ἡ ἀρχαία Δελφοῦσα, ποῦ ἐπῆρε τ' ὄνομα ἀπὸ μία χιλιοζηλεμένη νύμφη τοῦ Παρνασσοῦ. Ὅτι 'ς τὸ μέρος τοῦ νεκροταφείου ἐγινότουν συνέδριο τῶν Ἀμφυκτιόνων. Ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἶνε ἀκριβῶς ἐπάνω ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἡ πλησίον πηγὴ εἶναι ἡ Κασσωτίς, ποῦ τὸ νερό της 'ς τὴν ἀρχαιότητα ἔρθανε ὡς τὸ ἄδυτο τοῦ θεοῦ καὶ ἀπ' ἐκεῖνο ἔπιναν οἱ γυναῖκες καὶ ἐγίνοντο μάντισσες, καὶ ἀπ' ἐπάνω ἦταν ἡ Λέσχη μὲ τῆς περίφημες γραφὲς τοῦ Πολυγνώτου. Ἐπίσης μοῦ ἔλεγεν ὅτι τὸ Πηγάδι μὲ τῆς Λάμιες τὸ λέγουν οἱ σημερινοὶ Σβαρνὶ καὶ δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ τὸ ἀρχαῖο ὄνομα Σύβαρις, ἡ σπηλειὰ ὅπου ὁ Εὐρυβάτης ἐσκότωσε τὸ ἀνθρωποφάγο τέρας. Ὅτι ὁ Φλεμποῦκος δὲν εἶνε παρὰ οἱ Φαιδριάδες πέτρες, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐγκρεμίζοντο οἱ ἱερόσυλοι καὶ οἱ βλάστημοι. Ἀκόμη μοῦ ἔλεγε ὅτι 'ς τοὺς Βασιλειάδες πολλὲς φορὲς καὶ ὁ ἴδιος ἄκουσε διαφόρους λαμπροὺς ἤχους· ἀλλὰ τοῦτο γίνεται ὅταν φυσᾷ βόρειος ἄνεμος καὶ μπαίνει ἀπὸ τῆς πολλὲς τρύπες μέσα 'ς τὴν κούφια πέτρα, ἡ ὁποία μεταβάλλεται σὲ Μέμνωνος μνημεῖο. Καὶ ὅτι γιὰ τὸν ἀθάνατο ἀράπη ἐγεννήθηκε ἡ πρόληψις ἀπὸ ἕνα ἀράπη, ὁ ὁποῖος 'ς τὴν ἐπανάστασι ἐβαρτίσθηκε κ' ἔμεινε 'ς τὸ χωριό. Αὐτὸν μιὰ ἡμέρα τὸν ηὗρε 'ς τὸ δρόμο ἕνας φοβερὸς δρόλαπας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς συνήθεις 'ς τὴ Ρούμελη, καὶ γιὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ τὸ χιόνι καὶ τὸν ἀέρα του, ἐχώθηκε 'ς τὴν τρύπα μέσα 'ς τοὺς Βασιλειάδες· μὰ σὰν ἐκαλοσύνεψε κ' ἐβγῆκε, κάτι διαβάτες τὸν εἶδαν κ' ἐτρόμαξαν κ' ἔδωκαν εἴδησι 'ς τὸ χωριό, πῶς 'ς τῆς Βασιλειάδες κατοικεῖ ἀράπης μὲ τὴ σιδερένια ματσοῦκά του . . . Καὶ μοῦ εἶπεν ἀκόμη πῶς Ροδινὴ λέγουν τὴν ἀρχαία Ναυπλία καὶ πῶς ἡ Βαγενὶ δὲν εἶνε ἄλλη παρὰ ἡ σπηλειά, μέσ' 'ς τὴν ὁποία ἐχρησμοδοτοῦσε ἡ Πυθία.

*

Μὲ τῆς πληροφορίες αὐτὲς τοῦ πολυκάτεχου ὁδηγοῦ μου ἐφθάσαμε σὲ λίγο ἐμπρὸς 'ς τὴ σπηλειά. Εἶνε λίγα μόλις βήματα μακρυὰ ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ ἄκρη τοῦ χωριοῦ, ψηλά, πολὺ ψηλὰ καὶ χάσκει κόκκινη περίγυρα καὶ φοβερή, σὰν στόμα ἄγριου θηρίου. Ἐμπρὸς 'ς τὸ δρόμο ποῦ πηγαίνει πρὸς τὴν Ἀράχωβα ἄφθονα ἔτρεχαν νερὰ κρουσταλλένια, κατ' ἀπὸ δασεῖς ἴσκιους κ' ἐκεῖ ἔπλεναν οἱ γυναῖκες τ' ἀσπρόρρουχά τους.

Οἱ φορεσιὲς τῶν γυναικῶν τοῦ Καστρίου εἶνε ὅπως καὶ τῆς Λειβαδιᾶς, ἀλλὰ κάπως φτωχότερες. Ἔχουν τὸ ἄσπρο σεγκοῦνι καὶ ἀπὸ μέσα τὸ πουκάμισο ὡς τὸ γόνα· τὸ γόνα μένει γυμνὸ καὶ ἀπὸ κάτω ἀρχίζουν κάλτσες κεντητὲς ἕως τὰ σφυρά· εἰς τὰ πόδια φοροῦν τσαρούχια καὶ μαντήλια καλεμικεριὰ εἴτε ἄσπρες μπόλιες 'ς τὸ κεφάλι· 'ς τὴ μέση ἔχουν τὸ σιλαχάκι τους καὶ ἀπὸ κάτω μία ζώνη δέκα δάχτυλα πλατειά, κοκαλωτὴ καὶ χαλαρὰ ριγμένη ἀπάν' ἀπ' τὸ σεγκοῦνι, σὰν κῶθρο.

Τῶν ἀνδρῶν οἱ φορεσὲς εἶνε ἀκόμη ἁπλούστερες. Ἔχουν τὰ τσαρούχια, τῆς σαγακένιες κάλτσες κομμένες 'ς τὰ σφυρὰ κι' αὐτοί, τὰ γελέκια κ' ἕνα πουκάμισο, ποὺ χρησιμεύει καὶ γιὰ φουστανέλλα καὶ τὸ σκουφάκι 'ς τὸ κεφάλι. Τὸ βρακὶ εἶνε σπάνιο καὶ 'ς τὰ δύο γένη.

Δὲν ἤμεθα ὅμως ἐμεῖς κατάλληλοι νὰ κάνουμε λεπτομερεῖς ἐρεύνας, γι' αὐτὸ κ' ἐτραβήξαμε πρὸς τὴ σπηλειά. Δεξιὰ 'ς τὴ ρίζα τοῦ βράχου ἦταν μικρὴ μαντρούλα καὶ μία πορτοπούλα μὲ σταυρὸ καὶ κάτω ἔτρεχε ἄφθονο νερό. Ἦταν δωμάτιο 'ς τὸ βράχο σκαλισμένο, κανένας βέβαια ναΐσκος ἢ δωμάτιο τῶν ἱερέων τῆς ἀρχαιότητος, τὸ ὁποῖον ὁ χριστιανισμὸς ἐμετάβαλε εἰς Ἀγιάννην καὶ τὸ τρεχούμενο νερὸ ποῦ γκρεμίζεται κάτω 'ς τὴν Παπαδιὰ λέγεται τ' Ἀγιαννιοῦ τὸ ρέμμα. Ἐκεῖ ἔλεγεν ὁ ὁδηγός μου ὅτι ἦταν ἡ Κασταλία, τὸ καλὸ δῶρον τοῦ Κηφισσοῦ.

Ἡ σπηλειὰ ἔχει τὸ ἄνοιγμά της πρὸς τὴ δύσι· μεγάλο ἄνοιγμα, θεόρατο, τριγωνικὸ μὲ τὴ βάσι χάμω καὶ τὴν κορφὴ ψηλά, σκυμμένο λίγο ἐμπρός, σὰ νὰ θέλῃ νὰ ἰδῇ τὰ πόδια του καὶ σχισμένο, ὥστε νὰ φαίνεται λουρίδα τοῦ γαλανοῦ αἰθέρα. Ἀλλὰ ὅσο πηγαίνει, μέσα βλέπει κανεὶς

τῆς δύο πλευρές, μὲ τῆς κόκκινές των ὄψεις, μὲ τῆς παρασαρκίδες τῶν πετρῶν καὶ τὰ μαστάρια τους χαλαρά, μὲ τῆς ρῶγες κάτω, σὰν ἀληθινὰ μαστάρια ἀρμεγμένα ἐκείνη τὴ στιγμή, μὲ τῆς λειψάδες των καὶ τῆς ἀραχνιασμένες τρύπες, τῆς μικρὲς σὰν σφηκοφωλιὲς καὶ τῆς μεγάλες σὰν μάτια γουρλωμένα, μὲ τῆς σκασμάδες των καὶ τῆς νυχτιὲς καὶ τ' αὐλάκια καὶ τὰ χρωματιστὰ νεῦρα, θαρρεῖς πῶς σριχτοδένονται σαγόνια μὲ σαγόνια γιὰ νὰ κατακομματιάσουν ὅ,τι πέση ἀνάμεσό τους. Καὶ ἀπὸ τὰ πόδια τους πέτρες μεγάλες καὶ μικρὲς μὲ χαλίκια καὶ στειρολίθαρα χύνονται πρὸς τὰ κάτω σὰ νὰ τὰ ξερνᾷ ἡ σπηλειὰ τ' ἀνάξια, ποῦ βαρένουν τὸ στομάχι της... Ὅταν μὲ κόπο καὶ ἱδρῶτα ἀνεβήκαμε 'ς τὴ σπηλειὰ κ' ἐρθάσαμε 'ς τ' ἀνήλιαστα βάθη της, δὲν ἠμπορῶ ν' ἀρνηθῶ πῶς μ' ἐκυρίεψε ἄλλο πρᾶγμα. Οὔτε 'ς τὴν ἐκκλησία, οὔτε 'ς τὸ ἱερὸ βῆμα κι' ἀκόμη οὔτε σὲ μάρτυρος κουβούκλιο ἂν εὑρεθῶ, τέτοιο αἴσθημα ποτὲ δὲν θὰ μὲ κυριέψη. Ἐκεῖνα τ' ἄγρια χρώματα τῆς πέτρας, τὰ ἰσκιερὰ βάθη τῆς σπηλειᾶς, ἡ ὑγρασία της ποῦ ἔρθανε ὡς τὸ κόκκαλο, ἡ περασμένη ἱεροσύνη καὶ τὸ φοβερὸ μυστικό της, ἐκάθηντο 'ς τὴν ψυχή μου κ' αἰσθανόμουν ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ νὰ χάνω καὶ τὸν ἴδιο τόν ἑαυτό μου . . .

Ἀλλὰ ποία ἀλλαγὴ καιροῦ καὶ ποία διαφορά! Ἡ πρώτη γίδα ποὺ ἐπλησίασε 'ς τὴν σπηλειὰ ἐκείνη κ' ἐπῆρε τοὺς μαντικοὺς ἀτμούς της, ἔτρεξε παλαβὴ κ' ἐγκρεμίσθηκε ἀπὸ τοὺς βράχους, ἡ ἄμοιρη! Ἀλλὰ τόρα γίδες καὶ τραγιὰ κάθονται ἐκεῖ καὶ δροσολογιοῦνται ἥσυχα καὶ μασσοῦν τὸ χόρτο τους χωρὶς νὰ φοβοῦνται τοὺς φοβεροὺς ἀτμοὺς καὶ τὸ ἱερὸ ἄδυτο τοῦ μακροτόξου θεοῦ!...

*

Ἐκατεβήκαμε ἀπὸ τὴ σπηλειὰ μὲ παραγεμισμένο τὸ κεφάλι ἀπὸ ἀρχαιότητα. Ὅλο ἐκεῖνο τὸ μέρος, ποὺ τόρα δὲν ἔχει ἄλλο καλὸ παρὰ ἀπ' ὅ,τι τοῦ χαρίζ' ἡ φύσι, τὰ νερὰ δηλαδὴ καὶ τῆς φυτειὲς καὶ τ' ἄγρια χρώματα τῶν πετρῶν του, ἐστεκότουν μπροστά μου μ' ὅλα τὰ περασμένα μεγαλεῖά του. Ὁ Κροτωνιάτης, ὁ Κλεισθένης, ὁ Λυκόρμας, καὶ οἱ λοιποὶ παλαισταί, μεγαλόκορμοι, φοβεροί, ἀδάμαστοι, ἔστεκαν ἐκεῖ μὲ παιδιάτικο χαμόγελο 'ς τὰ χείλη γιὰ ἕνα δάφνινο στεφάνι, ποὺ τοὺς ἔβαλαν 'ς τὸ κεφάλι οἱ Ἀμφικτύονες. Παρέκει ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος ἔστεκαν θλιμμένοι, σιωπηλοὶ πῶς ἔχαναν τὴ νίκη ὄχι ἀπὸ ἀνικανότητα, ἀλλὰ γιατὶ ὁ ἕνας ἔτυχε νὰ εἶνε τυφλὸς καὶ ὁ ἄλλος δὲν ἤξερε νὰ κιθαρίζη μαζὶ μὲ τὸ τραγοῦδι. Ἐκεῖθεν ἐπρόβαλε ὁ Νεοπτόλεμος, μέγας, φοβερός, μὲ μαῦρα σχέδια 'ς τὸ κεφάλι γιὰ τὸ μαντεῖο καὶ γιὰ τὸν ἴδιο ἀκόμη θεό. Ἀπ' ἐδῶ ἤρχοντο οἱ θεοπρόποι μὲ τὰ πλούσια δῶρα καὶ μέσα ἐκεῖ ἡ ψευτιὰ καὶ ἡ ἀγυρτεία ἀπατοῦσε τὸν κόσμο κ' ἐθησαύριζε τὸ ναό. Ἐδῶ ἐχόρευαν οἱ νύμφες, παρέκει ἐτραγῳδοῦσαν οἱ Μοῦσες κ' ἐκεῖ ἐλούζονταν οἱ Χάριτες κ' ἐμάντευε ἡ Φημονόη. Ὅλος ὁ τόπος ἐκεῖνος ἐξαναζοῦσε 'ς τὴν πύρινη φανταστία μου μ' ὅλα του τ' ἀρχαῖα κάλλη, μὲ τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἡμιθέους καὶ τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸ χοντρὸ λαό κ' ἔλαμπε καὶ εὐχολογοῦσε ἀπὸ κάθε εἴδους φωνές.

Γιὰ τοῦτο ὅταν ἐμπήκαμε πάλι 'ς τὸ χωριό μοῦ ἐφάνηκε πῶς εὑρισκόμουν 'ς τὸ νεκροταφεῖο. Εὐτυχῶς εἶχα κοντὰ τὸν καλό μου σύντροφο, ὁ ὁποῖος μ' ἐπροσκάλεσε νὰ πᾶμε 'ς τὸ σπίτι του. Κ' ἐνῶ ἐπέρναμε τὸν κατηφορικὸ δρόμο, μοῦ διηγότουν καὶ ἄλλα τῆς σημερινῆς μυθολογίας ἀνέκδοτα. Πῶς τὸ Καστρὶ ἔχει καὶ τὸ στοιχειό του, γιατὶ 'ς τὴ Ρούμελη χωρὶς στοιχειὸ χωριὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξη. Τὸ στοιχειὸ εἶν' ἕνα βώδι μεγάλο, μακρύτατο, σταχτύ, μὲ μεγάλα κέρατα καὶ χοντρό, πολὺ χοντρὸ κεφάλι καὶ ὀργιῶν οὐρά. Κάποτε μέσα 'ς τὸ μεσονύχτι ἀκούεται μία θλιβερὴ καὶ δυνατὴ φωνή. Τὴ γνωρίζουν ὅλοι πῶς εἶνε τοῦ στοιχειοῦ. Καὶ γνωρίζουν ἀκόμη πῶς ἡ θλιβερὴ ἐκείνη φωνὴ προμηνᾷ τὸ θάνατο κάποιου χωριάτη.

Συχνὰ τὰ στοιχειὰ παλεύουν συναμεταξύ τους ἀλλὰ σπάνια νικιέται τὸ ἕνα ἀπὸ τ' ἄλλο. Γιατὶ ἀλλοίμονο 'ς τὸ χωριὸ ἐκεῖνο ποῦ τοῦ νικηθῆ τὸ στοιχειό! τὸ χωριὸ ἐξολοθρεύεται. Μιὰ φορὰ ἐπάλεψαν τὸ Καστριτσάνικο μὲ τὸ Χρισσαΐτικο στοιχειό. Ἀ τὸ τέλος ἐνικήθηκε τὸ Χρισσαΐτικο καὶ τότε ἦρθε ἡ Πανούκλα κ' ἐκαταστράφηκε τὸ χωριό.

Ἔτσι ἐρθάσαμε 'ς τὸ σπίτι. Τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ γιατροῦ ἦταν 'ς τὰ κάτω μέρη τοῦ χωριοῦ κ' ἐπάνω του ἀνέβαιναν 'ς τὴ πλαγιὰ τὰ σπίτια, τὸ ἕνα ἀπάν' ἀπ' τ' ἄλλο, σὰν μεγάλα σκαλοπάτια. Μεταξὺ τῶν σπιτιῶν ἐπρασίνιζαν διάφορα δένδρα, καρπερὰ καὶ μεγάλα, καθένα μὲ τὴν εὐμορφιὰ καὶ τὴν περηφάνεια του. Καὶ μέσ' ἀπὸ τῆς εὐμορφιὲς αὐτὲς τῶν δένδρων ἕως κάτω 'ς τὴν ποταμιὰ ἀντηχοῦσαν ἀηδονόστομες λαλιὲς χιλίων πουλιῶν καὶ μέσ' ἀπὸ τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν, ἀπὸ τοὺς ὀντάδες καὶ τῆς ταράτσες ἕως ἔξω 'ς τῆς βρύσες καὶ 'ς τ' ἀνηφόρια ἐπρόβαλαν ἀπ' ὥρα σ' ὥρα μεστωμένα πρόσωπα καὶ κυπαρισσένια κορμιὰ καὶ γλυκοθώρητα κάλλη τῶν καλῶν χωριατισσῶν.

Ὡραία ἀλήθεια ἡ εὐλογημένη εἰκόνα τῆς χωριάτικης ζωῆς! Δὲν ἠμπορεῖ ὅμως κανεὶς νὰ λυπηθῆ γιατὶ σὲ λίγο ἡ ἀξίνα τοῦ ἀρχαιολόγου θὰ τὸν ἐξαλείψη. Ποιός ξέρει τί ἄλλη θειότερη εἰκόνα θὰ ξαναρανῆ ἐκεῖ καμμία ἡμέρα!

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἀθηναϊκὴ Ἠχώ

Ἔξωθεν τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου ὑπάρχει ἀνηρτημένη μεγάλη προθήκη δικτυωτή, πρὸ τῆς ὁποίας σταματῶσι, συνήθως ὄχι μὲ μικρὸν ἐνδιαφέρον, οἱ διαβάται τῆς ὁδοῦ Σταδίου. Εἰς τὴν προθήκην αὐτὴν ἐκθέτουσι τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως», δύο ἀντίτυπα τοῦ τελευταίου αὐτῆς φύλλου νωπὰ καὶ ἀνοικτὰ οὕτως ὥστε καθ' ὅλας της τὰς σελίδας νὰ εἶνε προσιτὴ εἰς τὸν περιπατητικὸν ἀναγνώστην. Κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ὁ περὶ τὰ ἐπίσημα νέα συνωστισμὸς παρατηρεῖται ζωηρότερος τοῦ συνήθους καὶ ἐμπαθέστερος. Ἄνθρωποι πάσης καταστάσεως, ὄψεως καὶ ἡλικίας, ἀπὸ τοῦ ἀγενείου μείρακος μὲ τὴν στίλβουσαν σχολικὴν στολήν, μέχρι τοῦ κυρτοῦ γέροντος μὲ δίοπτρα καὶ πεινταλέαν ὄψιν Συμεῶνος Κουρούνη, ἵστανται ἐκεῖ καὶ ἀναγινώσκουσι μετ' ἐνδιαφέροντος μᾶλλον ἢ ἧττον ἀμέσου πολλοὶ δὲ ἴσως καὶ μετὰ παλμῶν, μορφάζοντες εἰς ἑκάστην γραμμήν, σχολιάζοντες διὰ λόγων καὶ νευμάτων ἢ σιωπῶντες ἐκ τῆς λύπης ἢ τῆς χαρᾶς . . .

Εἶνε ἡ ἐποχὴ τῶν ἀπολύσεων, τῶν διορισμῶν καὶ τῶν μεταθέσεων ἐν τῷ διδασκαλικῷ κλάδῳ. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρχεται τὸ νέον σχολικὸν ἔτος καὶ ὁ καταρτισμὸς τοῦ προσωπικοῦ πρέπει νὰ εἶνε τελειωμένος, ἀνακαινισμένος ἐξ ὁλοκλήρου. Διότι ἡ φοβερὰ αὕτη ἀναστάτωσις τοῦ διδασκαλικοῦ, ἀπὸ τῶν γυμνασιαρχῶν μέχρι τῶν γραμματοδιδασκάλων, ἀπὸ τῆς πρωτευούσης μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῶν χωρίων, ἐθεωρήθη ὑφ' ὅλων φαίνεται τῶν Κυβερνήσεων ὡς μέσον ἀπαραίτητον διὰ τὴν εὐδόωσιν καὶ προκοπὴν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου, ἀμιλλῶνται δ' ἑκάστοτε ποία νὰ το ἐφαρμόση ριζικώτερον, βαθύτερον, γενναιότερον. Γίνεται κατ' ἔτος ἀπαρεγκλίτως καὶ ὅταν διατηρῆται ἡ αὐτὴ Κυβέρνησις, ἀλλὰ προπάντων, ὅπως τόρα, ὅταν ἐντὸς τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἔχει ἐπέλθει μεταβολὴ ὑπουργική. «Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἱκανοποιηθῶσι, νὰ τοποθετηθῶσιν αἱ ἐν τῷ κλάδῳ ἐξοχότητες, τὰς ὁποίας ἡ προτέρα Κυβέρνησις ἐξ ἐμπαθοῦς κομματισμοῦ ἀφῆκεν ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας· πρέπει νὰμειφθῶσι διὰ προδιδασμοῦ οἱ ἐκπληρώσαντες εὐδόκως καὶ εὐσυνειδήτως τὸ καθῆκόν των· πρέπει νὰ παταχθῆ κατακέφαλα ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ ἀσυνειδησία, τὴν ὁποίαν ὑπέθαλψαν οἱ προκάτοχοι διὰ διορισμῶν εἰς θέσεις ὑψηλὰς καὶ σημαντικάς· πρέπει νὰ παυθῶσιν ἢ νὰ ὑποδιδασθῶσιν οἱ ὁπωσδήποτε ἀνίκανοι· πρέπει νὰ καθαρισθῶσιν αἱ τάξεις τῶν ἐπιλέκτων ἐκ τῆς λύμης τῶν ἀπαιτεώνων καὶ νὰπαλλαγῶσιν οἱ μαθηταὶ τῶν κακῶν καὶ χαλαρῶν, τιθέμενοι ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν ἱκανῶν, τῶν δεδοκιμασμένων, τῶν αὐστηρῶν. Πρὸ παντὸς πρέπει νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ οἱ νεώτεροι, οἱ πλήρεις ζωῆς καὶ πίθου τὴν ζωὴν ταύτην νὰ μεταδώσωσι, νὰ ἐμφυσήσωσι διὰ τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν νεολαίαν τῆς πατρίδος. Οἱ παλαιοὶ ἐγήρασαν, παρήκμασαν, ἐκουράσθησαν· ἂς ἀρκεσθῶσιν εἰς τὴν σύνταξίν των καὶ ἂς ἀπέλθωσιν . . . Ἄνευ τῶν μεταβολῶν αὐτῶν ἡ ἐκπαίδευσις θὰ προσέκρουεν ἐναντίον μυρίων δυσχερειῶν, ἡ δὲ κατάστασις τῶν Σχολείων θὰ ἦτο ὁμοία καὶ χειροτέρα πρὸς τὴν τῶν παρελθόντων ἐτῶν, ὅτε ἄπατρις καὶ ἀνεπαρκὴς Κυβέρνησις διεχειρίζετο τὰ κοινὰ μόνον περὶ τῶν φίλων της φροντίζουσα καὶ περὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀφροντιστοῦσα.»

*

Τοιαύτη εἶνε περίπου ἡ δικαιολογία, ἡ εὐπρόσωπος δικαιολογία πάσης Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐπανάστασιν τὴν ὁποίαν ἐπιφέρει κατ' ἔτος εἰς τὰ τῆς Παιδείας διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐγγράφων. Τὰ ἀνωτέρω, τὰ ὁποία ἀρκετὰ θὰ σας ἐσκανδάλισαν, εἶνε σχεδὸν ἐπιλέξει—διότι δὲν ἐγγυῶμαι οὔτε διὰ τὴν μνήμην μου, οὔτε διὰ τὸ ὕφος τοῦ ῥήτορος—ἀπόσπασμα λόγου ἐκφωνηθέντος πρό τινων ἐτῶν ὑφ' ἑνὸς Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας. Ἀλλὰ πόσον ἁπλοῦς θὰ ἦτο ὁ διατεθειμένος νὰ παραδεχθῆ ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον τὸ πρόσχημα τοῦτο τῆς ἀρετῆς καὶ πόσον θὰ ἐπλανᾶτο πιστεύων ὅτι ὁ σχολάρχης Ληξουρίου μετατίθεται εἰς Φάρσαλα καὶ παύεται εἷς διδάσκαλος ἐν Λεωνιδίῳ ἢ διορίζεται νέος γυμνασιάρχης ἐν Σπάρτῃ χάριν τοῦ συμφέροντος τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς Πατρίδος! . . . Καὶ ποῖος δὲν ἠξεύρει σήμερον τὰ τελούμενα εἰς τὰ παρασκήνια τῶν Ὑπουργείων, καὶ ποῖος ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ μικροπολιτική, τὰ ταπεινὰ κομματικὰ συμφέροντα, ἡ ἀνάγκη τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν φίλων καὶ τῆς ἐκδικήσεως τῶν ἐχθρῶν δὲν εἶνε τὰ μόνα αἴτια τῆς ἐτησίας ἀναστατώσεως τῶν δυστυχῶν διδασκάλων, τῆς ἀνὰ τὸ ἑλληνικὸν περιπλανήσεως, τοῦ παραδόξου αὐτοῦ χοροῦ, τὸν ὁποῖον χορεύουσι τὰ ἄθλια νευρόσπαστα κατὰ τὰς ὀρέξεις τοῦ Χόλδεν-Ὑπουργοῦ τοῦ κρατοῦντος τάφρατα αὐτῶν νήματα . . . Ἀ, ναί, δυστυχῶς!

Ἔχω ἐνώπιόν μου τὸν πολύστηλον, τὸν ἱλιγγιώδη πίνακα τῶν ἀπολύσεων τούτων, τῶν μεταθέσεων καὶ τῶν διορισμῶν, τοὺς ὁποίους ἐνήργησεν ἡ παροῦσα Κυβέρνησις, ἑπομένη εἰς τὸ κρατοῦν σύστημα —διότι καὶ τὴν καλὴν θέλησιν ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι εἶχε νὰντισταθῆ, τίνι τρόπῳ θὰ ἔζη; — μυρίαι δὲ σκέψεις καὶ ἀναμνήσεις διέρχονται ἐκ τοῦ νοῦ μου. Πολλὰ τῶν ὀνομάτων, ἐκ τῆς θαλάσσης τῶν ὀνομάτων, μοῦ εἶνε γνωστά. Οἱ μὲν ὑπῆρξαν διδάσκαλοί μου, οἱ δὲ συμμαθηταί μου καὶ ἄλλοι εἶνε φίλοι ἢ γνώριμοι . . . Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤμην μαθητής. Πῶς ἐφοβούμην τὸν Αὔγουστον αὐτὸν τὸν φοβερόν, ὁ ὁποῖος, ὡς νὰ το ἔκαμνεν ἐπίτηδες, μοῦ ἥρπαζε πάντοτε τοὺς καλλιτέρους, τοὺς προσφιλεστέρους καθηγητὰς καὶ μοῦ ἔφερεν ἄλλους ἀγνώστους καὶ πολλάκις ἀσυγκρίτως κατωτέρους! Ἐνθυμοῦμαι μίαν κυρίαν παχεῖαν, ἡ ὁποία μοῦ ἀνήγγειλε μίαν φορὰν ἐν τοιοῦτο γεγονὸς λέγουσα «ἐμετετέθη ὁ καθηγητής σας» καὶ πῶς ἐγὼ τὴν ἐξεδικήθην διὰ τὴν λύπην τὴν ὁποίαν μοὶ ἐπροξένει, διορθώσας δημοσίᾳ τὸν σολοικισμόν της . . . Ἐνθυμοῦμαι ἕνα συμμαθητήν μου, ὁ ὁποῖος μίαν ἡμέραν ἐν πλήρει παραδόσει ἠπείλησε τὸν καθηγητήν μας ὅτι θὰ τὸν παύσῃ ἂν ἐτόλμα νὰ τὸν τιμωρήσῃ διὰ τὴν αὐθάδειάν του. Ἦτο υἱὸς κομματάρχου ἰσχύοντος καὶ ὁ καθηγητὴς ἐζάρωσε καὶ ἐσώπησε. Πῶς τὸν ἐλυπήθηκα τὸν καϋμένον! Καὶ σήμερον μόνον ὕστερ' ἀπὸ δέκα ἔτη δοκιμάζω τὴν ἡδονὴν τῶν θεῶν: ὁ συμμαθητής μου ἐκεῖνος εἶνε σχολάρχης, ὁ δὲ πατήρ του γέρων, πολιτικὸς ἀπόμαχος καὶ πρὸς ἐπίμετρον ἀντιπολιτευόμενος. Τί-

ποτε λοιπὸν δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ κάμῃ τόρα, ὅτε ὁ αὐθάδης υἱός του ἐπαύθη . . .

Ἐνθυμοῦμαι καὶ ἄλλ' ἀκόμη καὶ ἄλλα ἐν ᾧ ἀναγινώσκω. Ἐνθυμοῦμαι τὸ ἀνέκδοτον τοῦ ὑπουργοῦ, τὸ ὁποῖον μᾶς διηγεῖτο γελῶν ὁ καθηγητής μας,—ὁ ὁποῖος ὑπουργός, θέλων νὰ μεταθέσῃ ἐναλλὰξ ἐντὸς τοῦ ἔτους φίλους καὶ ἐχθρούς, διὰ νὰ βάλῃ τὸν καθένα εἰς τὴν θέσιν του καὶ προσκρούων κατὰ τοῦ νόμου, μὴ ἐπιτρέποντος τὸ τοιοῦτον, ἐσοφίσθη ἐπὶ τέλους πρῶτα νὰ τοὺς παύῃ καὶ κατόπι νὰ τοὺς διορίζῃ καὶ οὕτω νὰ κάμῃ τὴν ἀπηγορευμένην μετάθεσιν νομιμώτατα διὰ δύο ἐγγράφων ἀντὶ ἑνός . . . Φαντάζομαι πῶς θὰ ταξειδεύσῃ πάλιν μία οἰκογένεια ἑνὸς γυμνασιάρχου φίλου μου, τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος φοβεῖται μέχρι μανίας τὴν θάλασσαν καὶ ὁ ὁποῖος διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νέαν του θέσιν πρέπει νὰ περιπλεύσῃ ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα . . . Καὶ εἰς ἓν ἄλλο ὄνομα διέρχονται ἐκ τοῦ νοῦ μου δύο ὀφθαλμοὶ μαῦροι, γλυκεῖς, λάμποντες ὡς ἄστρα, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ὡραίας Ἀντιγόνης, θυγατρὸς ἑνὸς παλαιοῦ καθηγητοῦ μου, τὴν ὁποίαν χωρὶς νὰ κοπιάσω πολὺ ἐνθυμοῦμαι μικράν, μ' ἓν πρόσωπον ὠοειδὲς χαριτωμένον, μὲ μίαν ἐλῃὰν κατάμαυρην εἰς τὸ μάγουλον, μὲ ἀνάπτυξιν καὶ πονηρίαν πρόωρον καὶ ἡ ὁποία, μεγάλη τόρα πλέον, ἀκολουθεῖ ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν τὸν πατέρα της, ἀφίνουσα παντοῦ ὄπισθέν της πληθὺν ἐραστῶν πληγωμένων, ἀλλὰ μὴ κατορθώσασα ἀκόμη, μὲ ὅλα της τὰ δελέατα, νὰ μείνῃ πουθενά. Καὶ τόρα πηγαίνει ἀπὸ μίαν πόλιν μεγάλην καὶ ἀνεπτυγμένην εἰς μίαν πολίχνην σχεδὸν ἀγρίαν καὶ τὴν φαντάζομαι πλήττουσαν καὶ ἀνιῶσαν καὶ δυστυχῆ, ἕως οὗ ἀπαχθῇ ἐπὶ τέλους ἐκεῖ ἀκουσίως, κατὰ τὰ τοπικὰ καὶ πάτρια ἔθιμα, ἀπὸ κανένα ἀρειμάνιον ἐρωτόληπτον . . .

*

Ἂν μόνον μοὶ ὑπενθύμιζε καὶ μοὶ ἐνέπνεεν αὐτὰ δὲν θὰ ἦτο τόσω δυσάρεστος ἡ ἐπισκόπησις· ἀλλὰ καὶ πόσα ἄλλα δὲν μὲ κάμνει νὰ συλλογίζωμαι! . . .

Ἀπολύσεις, διορισμοί, μεταθέσεις! Διορισμοί, μεταθέσεις, ἀπολύσεις! Τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια. Τίποτε γενναιότερον δὲν ἠξεύρομεν νὰ σκεφθῶμεν καὶ νὰ ἐνεργήσωμεν. Ἰδέτε ὅμως τί συμβαίνει. Ὑπὸ τὸν διηνεκῆ φόβον τῆς μεταβολῆς πτήσσει, ἀπαγορεύεται ὁ διδάσκαλος καὶ δὲν λαμβάνει κανένα ζῆλον διὰ μαθητάς, τοὺς ὁποίους μετ' ὀλίγον θάφῃσῃ ἀδίκως καὶ ἀναιτίως ἵνα ἐξορισθῇ ἂν εἶνε ἐχθρὸς τοῦ ἰσχύοντος βουλευτοῦ, ὅπως πάλιν θὰ προήγετο ἂν ἦτο φίλος. Ὁ μαθητής, ὁ ὁποῖος ἠξεύρει καλῶς καὶ ἐκτιμᾷ τὸ καθεστὼς τοῦτο, ποῖον σεβασμὸν θὰ αἰσθανθῇ πρὸς τὸν διδάσκαλόν του καὶ ποίαν πεποίθησιν, ὅταν τὸν βλέπῃ τόσον ταπεινῶς καὶ εὐτελῶς ἐξαρτώμενον; Πῶς θέλετε νὰ γίνῃ καλὸς φιλόλογος ἢ παιδαγωγὸς κανείς, ὅταν ἠξεύρῃ ὅτι μόνον τρικουπικὸς ἢ δηλιγιαννικὸς πρέπει νὰ εἶνε διὰ νὰ διορισθῇ καὶ ὅτι θὰ παραγκωνισθῇ σκαιῶς ὑπὸ τοῦ πρώτου τυχόντος ἀμαθεστέρου ἀλλὰ κομματικῶς ἰσχυροτέρου; Καὶ πῶς νὰ μελετήσῃ μὲ ὄρεξιν ὁ μαθητής, ὅταν τῷ εἶνε εὐκολώτερον νὰ παρακαλέσῃ τὸν πατέρα του νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τοῦ κομματάρχου παρὰ τῷ διδασκάλῳ, ὁ ὁποῖος καὶ μὲ ἄριστα θὰ τὸν προβιβάσῃ, ὅταν τρέχῃ προφανῆ κίνδυνον νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὴν εὐσυνειδησίαν του; . . . Καὶ πόσαι ῥαδιουργίαι, καὶ πόσα θυμιάματα, καὶ ὁποῖαι ἐνέργειαι ταπειναὶ καὶ ὁποῖος ἐξευτελισμὸς καὶ πόσα ψεύδη, καὶ πόσαι ἀτιμίαι ἐδέησε νὰ δαπανηθῶσιν, ἀπὸ τῶν ἐσχατιῶν τῶν χωρίων μέχρι τῶν διαδρόμων τῶν Ὑπουργείων, ἕως οὗ καταρτισθῇ ὁ κατάλογος αὐτὸς ὁ μακροσκελὴς τῶν παύσεων, τῶν διορισμῶν καὶ τῶν μεταθέσεων! Καὶ ἔχει κανεὶς τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν ὅτι οἱ καλλίτεροι, οἱ τιμιώτεροι, οἱ εὐμαθέστεροι ἔμειναν ἔξω τοῦ νυμφῶνος, ἡττηθέντος εἰς τὸν ταπεινὸν ἀγῶνα, καὶ ὅτι οἱ ὀλίγοι οἱ ἔχοντες τυχὸν τὰς ἀρετὰς ταύτης ἐκ συμπτώσεως ἐκλήθησαν νὰ τὰς χρησιμοποιήσωσιν ἢ διετηρήθησαν εἰς τὰς θέσεις των; . . .

Καὶ αὐτὸ λέγεται πατρικὴ μέριμνα τοῦ Σ. Ὑπουργείου! Καὶ τί νὰ σᾶς κάμουν ἐπιτέλους οἱ καϋμένοι οἱ διδάσκαλοι, ποῦ τοὺς περιφρονοῦν καὶ τοὺς ὑβρίζουν, καὶ πῶς νὰναπτυχθῇ καὶ νὰ ζήσῃ ἡ Δ. Ἐκπαίδευσις ὑπὸ ὅρους τοιούτους, τοὺς ὁποίους κανεὶς δὲν ἐσυλλογίσθη νὰ βελτιώσῃ; . . .

Δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶμεν ὡς θέλοντες διὰ τούτων νὰ μεμφθῶμεν τὴν παροῦσαν ἢ οἱανδήποτε ἄλλην Κυβέρνησιν. Καὶ ὡς ἐκ τῆς θέσεώς μας καὶ ἴσως ὡς ἐκ τῆς ἰδιοσυγκρασίας μας, δὲν ἀνήκομεν εἰς κόμμα. Ἡμεῖς ἀντιπολιτευόμεθα μόνον τὸ καθεστὼς καὶ ὅλας τὰς Κυβερνήσεις τὰς θεωροῦμεν κατ' οὐσίαν ὁμοίας. Ἔχομεν συμμάχους εἰς τὴν κρίσιν μας ταύτην, εἴμεθα βέβαιοι, ὅλους τοὺς κατορθώσαντας νὰ διατηρήσωσι κάποιαν ἀνεξαρτησίαν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς δουλείας καὶ κάποιον χαρακτῆρα ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς διαφθορᾶς. Ἀλλὰ τὸ ῥεῦμα ἐξογκοῦται ὁλονὲν καὶ μᾶς κατακλύζει. Κανεὶς δὲν εἰμπορεῖ νὰ προΐδῃ μέχρι ποίου σημείου θὰ προχωρήσῃ οὔτε πότε θὰ ὀπισθοχωρήσῃ. Τὸ μέλλον εἶνε ζοφερόν. Μᾶς περικυκλοῦσι πανταχόθεν τὰ ἐπίφοβα συμπτώματα. Ἡ δὲ καθυπόταξις τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν μικροπολιτικὴν δὲν εἶνε ἐκ τῶν μᾶλλον ἀσημάντων. Ἔπρεπεν ἤδη νὰ ἔχῃ ἐκλείψει. Ἀλλ' ἀπὸ ποῖον; Ἀκόμη δὲν ἦλθε Κυβέρνησις ἔχουσα ἐπαρκὲς ἠθικὸν συναίσθημα καὶ οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ ἔλθῃ—λόγος φυσικὸς αὐτὸς καὶ ἀμετάτρεπτος—ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἠθικὸν συναίσθημα καὶ ἡ κοινωνία· οἱ δὲ ὀλίγοι οἱ ἀποτελοῦντες ἐξαίρεσιν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐδύνατο τις νὰ στηρίξῃ ἐλπίδας, εἶνε καὶ τίς οἶδεν ἕως πότε θὰ εἶνε ἐκτὸς τῶν κοινῶν, εἴτε ἑκουσίως ἀπέχοντες, εἴτε ὑπὸ τῶν ἄλλων παρηγκωνισμένοι . . .

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ [1]

Ἐπὶ τρεῖς ἑκατονταετηρίδας ἕδρα τῆς φιλοσοφίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι, καὶ ὅτε ἐξέπεσαν ἔτι εἰς ἁπλῆν ἐπαρχιακὴν πόλιν· συνηγωνίσθησαν μέν πως ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Ῥόδος, ἀλλὰ βραδύτερον, ἡ δὲ δρᾶσις αὐτῶν ἦτο περιωρισμένη. Ἐν Ῥόδῳ ἡ φιλοσοφία ἐθεωρεῖτο ὡς προπαιδεία εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ῥητορικῆς· ἀλλ' ἐν

1 Ἴδε σελ. 97.

Ἀθήναις ἡ φιλοσοφία δὲν ἐγένετο θεραπαινὶς ἄλλης γνώσεως· πανταχόθεν δέ, ἰδίως ἐκ τῆς ἑλληνιζούσης Ἀνατολῆς, νέοι καὶ ἄνδρες, οὓς διέῤῥλεγεν ἡ δίψα τοῦ εἰδέναι, συνέῤῥεον εἰς τὰς σκιερὰς δενδροστοιχίας τῆς Ἀκαδημείας ἢ τοὺς γραφικοὺς περιπάτους τοῦ Λυκείου, εἰς τὸ Κυνόσαργες, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβητοῦ, ἢ τὴν Ποικίλην στοὰν ἢ τοὺς συνδένδρους κήπους τοῦ Ἐπικούρου.

Οἱ φοιτηταὶ οὗτοι κατῴκουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλησίον τῶν διδασκάλων, ὁ δὲ Λαέρτιος ἀναφέρει ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Πολέμωνος διέτριβον παρὰ τὸ Μουσεῖον καὶ τὴν Ἐξέδραν ἐν ἰδιοκτήτοις *καλυβίοις*.

Τῷ 200 π. Χ. ὅμως Φίλιππος Δ' ὁ Μακεδὼν διεσκόρπισε καὶ φοιτητὰς καὶ διδασκάλους. Ἔστησε τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὸ Κυνόσαργες, ἐνέπρησε τὸ Λύκειον, ἐπυρπόλησε κτίρια, ἄλση, ἐλαίας, ἀμπέλους· ἀπὸ τῆς ἐρημώσεως δ' ἐκείνης ἡ Ἀκαδήμεια ἐγένετο νοσηρά.

Αἱ σχολαὶ ἀνηγέρθησαν ἐκ νέου, καὶ ἠκούσθη πάλιν ἡ φωνὴ τῶν σχολαρχῶν ἑρμηνεύουσα εἰς τὰς πυκνὰς τάξεις τῶν ἀκροατῶν[1] τὰ προβλήματα τοῦ *ὄντως ὄντος* καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀλλὰ μετὰ 110 ἔτη, κατὰ τὴν ἐννεάμηνον πολιορκίαν τοῦ Σύλλα, τὰ γηραιὰ εὔσκια δάση τῶν δύο προαστείων τῆς Ἀκαδημείας καὶ τοῦ Λυκείου, κατεκόπησαν, ὡς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος, ἐξ αὐτῶν δὲ κατεσκευάσθησαν πολιορκητικὰ μηχανήματα. Αἱ σχολαὶ διεσκορπίσθησαν. Μετὰ ὀκτὼ ἔτη (79 π. Χ.) ὁ Κικέρων περιεπάτει εἰς τοὺς διαδρόμους τῆς Ἀκαδημείας, ἀλλ' ἡ πλατωνικὴ φιλοσοφία προσέφυγεν ἐντὸς τῆς πόλεως, εἰς τὸ Ἠτολέμαιον γυμνάσιον.

Συνήθως ὁ **σχολάρχης**, ὅστις *ἀφηγεῖτο τῆς σχολῆς* ἢ *ἐσχολάρχει*,[2] ὥριζε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἕνα τῶν μαθητῶν ὡς διάδοχον· ἀλλ' ἐν τῷ Λυκείῳ ἐξελέγετο ὑπὸ τῶν φοιτητῶν, ὅπως βραδύτερον κατὰ τὸν δημοκρατικὸν ὀργανισμὸν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βονωνίας ὁ πρύτανις ἐξελέγετο κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς ὁλομελείας τῶν σπουδαστῶν. Ἡ τοιαύτη ἐκλογὴ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἄρχεται εὐθὺς μετὰ τὸν Ἀριστοτέλη. Ὅτε τῷ 323 μετὰ τὸν ἀπροσδόκητον θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς προφανέστατον κίνδυνον περιελθὼν ἔμελλε νὰ καταφύγῃ εἰς Χαλκίδα, εὑρίσκετο ἐν ἀμφιβολίᾳ τίνα ἐκ τῶν δύο, τὸν ἐξ Ἐρεσσοῦ τῆς Λέσβου Θεόφραστον ἢ τὸν Ῥόδιον Εὔδημον νὰ ἐκλέξῃ διάδοχόν του. Προσέταξε νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν οἶνον Ῥόδιον καὶ Λέσβιον, ἔπιε καὶ ἐκ τῶν δύο, ἐπῄνεσε καὶ τὸν Ῥόδιον. εἶπεν ὅμως ὅτι *ἡδίων ὁ Λέσβιος*. Οἱ μαθηταὶ ἐνόησαν ὅτι τὸν Θεόφραστον ὑπεδείκνυε καὶ ἐτάχθησαν ἅπαντες ὑπ' αὐτόν.

Ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ περιπατητικοῦ Λύκωνος, τοῦ τρίτου διαδόχου τοῦ Ἀριστοτέλους (Θεόφραστος, Στράτων, Λύκων) μνημονεύεται ῥητῶς, ὅτι οἱ γνώριμοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξωσι σχολάρχην ὃν νομίσωσι καταλληλότατον, προτρέπονται δὲ νὰ βοηθῶσιν αὐτὸν μετὰ ζήλου εἰς πάντα[1].

Ἐξωτερικὸς δεσμὸς ἑνότητος τῶν ἀθηναϊκῶν σχολῶν ἦσαν τὰ σύνδειπνα. Κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Ἀθηναίου ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Ξενοκράτης διέταξαν τὰ κατὰ τὸν ὀργανισμὸν αὐτῶν, ὁ δὲ Θεόφραστος κατέλιπε καὶ χρήματα πρὸς τοιαῦτα συσσίτια, διὰ τὰ ὁποῖα οἱ ἄποροι ἀπηλλάσσοντο πάσης εἰσφορᾶς.

Πλουσιοπαρόχως καὶ μεγαλοπρεπῶς διωργάνωσε τὰ μηνιαῖα ταῦτα συσσίτια ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Λύκων· ἐν λαμπρᾷ συνοικίᾳ τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν *εἰκοσάκλινον οἶκον*, τὴν τελευταίαν δ' ἡμέραν ἑκάστου μηνὸς ἀντὶ ἐννέα μόνον ὀβολῶν παρεῖχεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἢ καὶ εἰς πρεσβύτερα τῆς σχολῆς μέλη συμπόσιον διαρκοῦν μέχρι πρωΐας· τηλικαύτη δ' ἦτο ἡ πολυτέλεια τῶν ἐδεσμάτων καὶ ποτῶν καὶ τῆς διακοσμήσεως ἐν γένει, ὥστε οὐδὲ διὰ τοὺς στεφάνους καὶ τὰ μύρα ἤρκει ἡ ἐλαχίστη ἐκείνη εἰσφορά.

Τοιαῦτα φιλοσοφικὰ δεῖπνα, ἀπηλλαγμένα ὅμως τῆς τρυφηλῆς ταύτης καὶ ἀφιλοσοφήτου χλιδῆς, ἐγίνοντο καὶ ἄλλα ἐν Ἀθήναις. Κατὰ τὰς μηνιαίας *εἰκάδας* τῶν Ἐπικουρείων δὲν παρετίθετο μόνον πνευματικὴ τροφή. Ἐν αὐτῇ τῇ στωϊκῇ σχολῇ ὑπῆρχον τρία σύνδειπνα, τῶν Διογενιστῶν, Ἀντιπατριστῶν καὶ Παναιτιαστῶν, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ἀλληλοδιαδόχως *ἀφηγησαμένων τῆς σχολῆς* Διογένους τοῦ ἐκ Σελευκείας, Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσέως καὶ Παναιτίου τοῦ Ῥοδίου. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα ἂν συνήρχοντο ἐλευθέρως καὶ αὐτοβούλως, ὅπως τιμήσωσι τὴν μνήμην τῶν φιλοσόφων τούτων, ἢ ἂν ἐξετέλουν ῥητὴν ἐντολὴν τῶν σχολαρχῶν καταλιπόντων ἴδιον πρὸς τοῦτο κληροδότημα.

Ἀλλ' ἄξιον ἀναγραφῆς κρίνω τὸν στενὸν σύνδεσμον διδασκόντων καὶ διδασκομένων, τὴν ἀπέριττον αὐτῶν ἐπικοινωνίαν μετ' ἀλλήλων, ἣν ἀνευρίσκομεν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἣν βεβαίως ὁλοψύχως ἐζήλευσαν οἱ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἰδόντες τὸν ἀκαδημαϊκὸν αὐτῆς βίον. Πόσον δίκαιον εἶχεν ὁ Γκαῖτε νὰ ἐξαίρῃ τὴν ση-

1 Οἱ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς φοιτῶντες ἐκαλοῦντο μαθηταί, ἀκροαταί, ὁμιληταί, φοιτηταί, γνώριμοι, σχολαστικοί· σπουδασταὶ δὲ σχολάριοι, ποδηγοὶ κατὰ τὸν μεταγενέστερον ἑλληνισμόν.

2 *κατέλιπε τὴν σχολήν, παρέδωκε τὴν σχολήν*, λέγει ὁ Λαέρτιος· περὶ δὲ τοῦ διαδόχου: *διεδέξατο τὴν σχολήν*.

1 Διογ. Λαέρτ. V. 4. § 70. «προστησάσθωσαν δ' αὐτοὶ ὃν ἂν ὑπολαμβάνωσι διαμενεῖν ἐπὶ τοῦ πράγματος καὶ συναύξειν μάλιστα δυνήσεσθαι· συγκατασκευαζέτωσαν, δὲ καὶ οἱ λοιποὶ γνώριμοι».

ΔΕΛΦΟΙ

μασίαν τῆς τοιαύτης ἀναστροφῆς! Τὸ κατ' ἐμὲ αἱ προσφιλέστατα ἀναμνήσεις τοῦ φοιτητικοῦ ἐν Γερμανίᾳ βίου μου συνδέονται πρὸς τὰ δύο σωματεῖα ὧν ἤμην μέλος (philosophischer Verein, philologischer Verein). Οἱ καθηγηταί, οἱ ἀδιαπτώτως ἄνευ ἀλαζονείας καὶ κόμπου μεθ' ἡμῶν ὡς πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ ἀναστρεφόμενοι, ἐτίμων σχεδὸν τακτικῶς τὰς ἑβδομαδιαίας τοῦ ἑνὸς καὶ δεκαπενθημέρους τοῦ ἑτέρου συνεδρίας, ἰδίως τὴν ὥραν καθ' ἣν, μετὰ τὴν ἐπιστημονικὴν συζήτησιν, ἤρχιζεν ἡ εὔθυμος πόσις. Οἱ σοβαροὶ καὶ ἐμβριθεῖς ἐπιστήμονες, ἐξ ὧν τινες εἶχον ἤδη ἔνδοξον ὄνομα, προσήρχοντο ἀσμένως ν' ἀναμνησθῶσι πρὸ τῶν ποτηρίων τοῦ ζύθου τὰ φαιδρά, τὰ εὐφρόσυνα ἔτη τοῦ φοιτητικοῦ των βίου. Ἀρίνοντες ὅλας τὰς ἀποσκευὰς τῆς σοφίας των ἐκτὸς τοῦ κατωφλίου τῆς Kneipe ἤδον ἐν χορῷ μετὰ τῶν ἄλλων τὰ γοργὰ καὶ ζωηρὰ καὶ μοναδικὰ ἀνὰ τὸν κόσμον φοιτητικὰ ᾄσματα, ἐν οἷς κἄποτε ἐπαινοῦνται τὰ ὡραῖα μάτια καὶ κακολογοῦνται τὰ χονδρὰ βιβλία, ἐκάπνιζον τὴν μακρὰν καπνοσύριγγά των καὶ συνέκρουον μετὰ νεανικοῦ μένους τὰ ποτήρια αὐτῶν εἰς Smollis, εἰς τὴν πόσιν τῆς ἀδελφοποιήσεως. Τὴν ἐπαύριον ἐπανευρίσκομεν αὐτοὺς ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ των, ἐν τῇ ἱερᾷ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς ἐργασίας, σοβαροὺς ἀλλὰ φιλοφρονεστάτους καὶ πατρικοὺς ὡς πάντοτε, ἐμπνέοντας ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης διὰ τοῦ παραδείγματος.

Ἐν τοῖς κυρίως ἑλληνικοῖς χρόνοις σύνδεσμοι ἢ σωματεῖα τῶν φοιτητῶν ἦσαν ἄγνωστα ἐν Ἀθήναις· ἀναφαίνονται τὴν δευτέραν ἢ τρίτην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα. οἱ δὲ συγγραφεῖς καὶ σοφισταὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀποκαλοῦσιν αὐτὰ χορούς, θιάσους, συνόδους, συνουσίας, ποίμνια, ἀγέλας, φρατρίας· πρὸς δὲ ἑταιρείας, ξυνωμοσίας, ὁμιλίας, τὰ δὲ μέλη αὐτῶν ἑταίρους, ὁμιλητάς, συνουσιαστάς, συνόντας, συμφοιτητάς. Ὁ πρόεδρος τῶν τοιούτων σωματείων ἐκαλεῖτο προστάτης, κορυφαῖος, ἢ ἀκρωρίτης.

Ἡ εἰσαγωγὴ ἑταίρου εἰς τὰ σωματεῖα ταῦτα δὲν ἐγίνετο δι' ἁπλῆς ἐγγραφῆς αὐτοῦ εἰς τὸ μητρῷον· ἐν Ἀθήναις, ὅπως βραδύτερον τὸν μεσαίωνα ἐν Γερμανίᾳ, ἐτελεῖτο διὰ τυπικῆς ἀκαδημαϊκῆς ἑορτῆς, φερούσης τὸ πομπῶδες ὄνομα τελετή. Πόσον σπουδαῖον γεγονὸς ἐθεωροῦντο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους αἱ τελεταὶ μαρτυρεῖ τὸ ὕψος, δι' οὗ περιγράφουσιν αὐτὰς ὁ Ὀλυμπιόδωρος καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός· ἡ στοργὴ πρὸς τὰς ἐλαχίστας καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἀσημάντους λεπτομερείας καταδεικνύει ὅτι γράφοντες τὰς γραμμὰς ἐκείνας περιεθώπευον τὰς γλυκυτάτας ἀναμνήσεις τοῦ φοιτητικοῦ των βίου.

Ὅτε νεήλυς τις (ἡ λέξις αὕτη ἐσήμαινεν ἐν τῇ φοιτητικῇ γλώσσῃ τῶν Ἀθηνῶν ὅ τι Fuchs ἐν τῇ τῶν Γερμανῶν καὶ freshman ἐν τῷ τῆς Ὀξωνίας) ἀφικνεῖτο εἰς Ἀθήνας, μέλος τι τοῦ σωματείου ἐφιλοξένει αὐτόν. Αὐθημερὸν δὲ πάντες ἔσκωπτον καὶ ἐχλεύαζον αὐτὸν παντοιοτρόπως, ὁτὲ μὲν ἀβρότερον ὁτὲ δὲ τραχύτερον ἀναλόγως τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ. Ἐσκόπουν δὲ διὰ τούτου ν' ἀφαιρέσωσι πᾶσαν οἴησιν ἐξ αὐτοῦ, νὰ φυγαδεύσωσιν ἐκ τῆς ψυχῆς του ἐν μέσῳ τῶν ἡχηρῶν καγχασμῶν πᾶσαν φιλαυτίαν, νὰ κάμ-

Η ΜΙΚΡΟΥΛΑ

ψωσιν αὐτὸν διὰ τοῦ σκώμματος εἰς εὐπείθειαν καὶ ὑποταγήν, ὡς κάμπτει ὁ ἀμαξοπηγὸς τὸ ξύλον τοῦ τροχοῦ διὰ τοῦ πυρός.

Μετὰ τὸν ἠθικὸν καθαρμὸν ἐπήρχετο ὁ σωματικός.

Οἱ σπουδασταὶ μετὰ τοῦ *νεήλυδος* ἀνὰ δύο βαδίζοντες διηυθύνοντο ἐν πομπῇ διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς δημόσιον βαλανεῖον. Ὡς ἔφθανον εἰς τὴν εἴσοδον αὐτοῦ οἱ ἐν τῇ πρωτοπορείᾳ ἐξέβαλλον ἀγρίαν κραυγήν : *στᾶ! στᾶ! οὐ λούει!*, προσεποιοῦντο δὲ ὅτι δὲν ἐπέτρεπον εἰς αὐτὸν νὰ λουσθῇ. Ἀλλ' οἱ ἐκ τῶν ὄπισθεν τὸν ἀπώθουν βιαίως ἐμπρός, ἐφώρμων καὶ αὐτοὶ αἴφνης κατὰ τῆς θύρας τοῦ βαλανείου καὶ ἐξεβιάζοντο δῆθεν τὴν εἴσοδον.

Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν ταύτην, ἥτις ἐνεποίει, ὡς ἦν ἑπόμενον, βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐκ τῆς ἡσύχου ἐπαρχιακῆς πόλεως ἐρχομένου ἁπλοῦ τὸ πνεῦμα καὶ ἀτόλμου τὸ ἦθος μειρακίου, ὁ *νέηλυς* ἐλούετο, ἀφ' οὗ δ' ἐνεδύετο τὸν *τρίβωνα*, τὸν φιλοσοφικὸν μανδύαν, ὃν πλὴν τῶν φοιτητῶν ἐφόρουν καὶ οἱ στωϊκοὶ καὶ οἱ κυνικοὶ φιλόσοφοι, ἐφέρετο πάλιν ἐν πομπῇ πρὸς τὸν *σχολάρχην*. Τὴν ἑορτὴν ἐπεσφράγιζεν ἐπίσημος εὐωχία, εἰς ἣν προσκεκλημένοι ἦσαν καὶ καθηγηταὶ καὶ πρεσβύτερα μέλη τοῦ σωματείου καὶ τῆς ὁποίας τὰς δαπάνας κατέβαλλεν ὁ νεομύητος σπουδαστής.

Ἡ τελετὴ αὕτη ἦτο τόσον συνδεδεμένη πρὸς τὰς παραδόσεις τοῦ φοιτητικοῦ βίου, ὥστε ἡ παράλειψις αὐτῆς, ὡς συνέβη κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τοιοῦτο σωματεῖον Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀξιομνημόνευτος ἐξαίρεσις.

Τὰ σωματεῖα ἴδιον ἔχοντα ὀργανισμὸν ἐφρόντιζον παντὶ σθένει νὰ κρατύνωσι καὶ προαγάγωσιν ἑαυτά, νὰ βλάψωσι δὲ καὶ δυσφημήσωσι πᾶν ἕτερον· ἦσαν δὲ τὰ σωματεῖα ταῦτα *ὁμοφυλίαι* οἷαι τὸν μεσαίωνα αἱ γερμανικαὶ Landsmannschaften, ἠδύναντο ὅμως νὰ περιλάβωσιν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῶν καὶ μὴ συμπατριώτας, καὶ εἰς ἀξίωμα ν' ἀναγάγωσιν αὐτούς. Οἱ Σπαρτιᾶται, ἐπὶ παραδείγματι, εἶχον ἀκρωμίτην αὐτῶν τὸν Ἀθηναῖον Θεμιστοκλῆ.

Εὐνόητον εἶνε ὅτι σωματεῖα τοιαῦτα διεχώριζον ἀντιζηλίαι καὶ πάθη. Ἤδη κατὰ τοὺς μεγάλους χρόνους τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας τὸ μῖσος ἐξῆπτε τὰς σχολὰς εἰς σφοδρὰν πολεμικήν· ἡ Ἀκαδήμεια, ἥτις διέκειτο οὐχὶ εὔνους πρὸς τὸν μέτοικον Ἀριστοτέλη, ἐγένετο ἀναφανδὸν ἐχθρικὴ ἀφ' ἧς στιγμῆς οὗτος ἐτράπη ἰδίαν ὁδόν. Τὸ κατὰ τοῦ «πώλου, ὅστις ἐλάκτισε τὴν μητέρα αὐτοῦ» μῖσος τῶν πλατωνικῶν παρετάθη παροξυνόμενον ἐπὶ αἰῶνας, κληρονομούμενον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

«Μία τῶν βαρυτάτων νόσων τῆς ἑσπερίας ἐπιστήμης, λέγει ὁ Onken (1), ἦν ὁ οἰκτρὸς ἐκεῖνος διὰ τοῦ καλάμου πόλεμος μεταξὺ Πλατωνικῶν καὶ Ἀριστοτελικῶν, ὃν οἱ μεταναστεύσαντες κατὰ τὴν 15 ἑκατονταετηρίδα Ἕλληνες συνεισεκόμισαν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν εἰς Ἰταλίαν».

Εἰς τὰς παραδόσεις ταύτας τῆς ἀντιζηλίας, αἵτινες ἦσαν οἱονεὶ αἱ ἀναπεπταμέναι σημαῖαι τῶν σωματείων, προσθέσατε τὸ ἀνήσυχον τῆς νεότητος, τὴν ὁρμὴν πρὸς σωματικὴν δρᾶσιν, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ Πλάτων (1) καὶ ἥτις παρὰ τοῖς παιδίοις ἐκφαίνεται ὡς ὁρμὴ πρὸς καταστροφὴν (2) τὴν περίσσειαν τῆς φυσικῆς ζωῆς, ἥτις ἐκρήγνυται τόσον εὐκόλως εἰς κίνησιν καὶ συσφαιροῖ εἰς πυγμὴν τὴν χεῖρα καὶ ὠθεῖ τοὺς μείρακας κατ' ἀλλήλων ὡς ἀλεκτρυόνας, μετρουμένους ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, δι' ὀφθαλμῶν ἐκβαλλόντων ἀστραπὰς προκλήσεως καὶ ἀπειλῆς. Προσθέσατε προσέτι καὶ τὴν παράδοξον ψυχικὴν μέθην, ἣν ἐνεποίει ἡ αἰφνιδία ἀπόλαυσις ἀχαλινώτου ἐλευθερίας ἐν Ἀθήναις μετὰ τὸν περιωρισμένον κατ' οἶκον βίον. Αἱ νεανικαὶ ὁρμαὶ ἀδιαπνεύστως ἐγκεκλεισμέναι ὑπὸ τῆς αὐστηρᾶς οἰκογενειακῆς ἐπιβλέψεως, ὡς θυμοειδὴς καμπανίτης ἐν στεγανῇ φιάλῃ, ἐκπωματιζόμεναι διὰ μιᾶς ἐξέβλυζον μεθ' ὁρμῆς καὶ ἐξεχείλιζον ἀφρόεσσαι.

Τὰ σωματεῖα δὲν ἠρκοῦντο εἰς ἀστεϊσμοὺς ἢ παράβολα σκώμματα κατ' ἀλλήλων ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῶν αἰθουσῶν τῆς διδασκαλίας. Κατέρριψάν ποτε χαμαὶ τὸν χαλκοῦν ἀνδριάντα μισητοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐμάστιξαν αὐτὸν ὡς τὸν ἔσχατον δοῦλον, *ἔτυπτον ἰμάντι τὰ νῶτα αὐτοῦ*, λέγει ὁ Λιβάνιος· οὐχὶ δὲ σπανίως αἱ φοιτητικαὶ ἀντεγκλήσεις ἀπέληγον εἰς διαπληκτισμοὺς καὶ αἱματηρὰς συγκρούσεις. Μέλους σωματείου τινὸς ὑβρίσαντος τὸν σοφιστὴν Ἀδριανόν, οἱ μαθηταὶ τούτου τόσον δραστικῶς ἐξεδίκησαν τὴν τιμὴν τοῦ διδασκάλου των, ὥστε ὁ δυστυχὴς πταίστης μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Περιώνυμος ἐγένετο ἡ παρὰ τὸ Λύκειον σύγκρουσις, περὶ ἧς θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω, καθ' ἣν παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν φοιτητῶν συνηγωνίσθησαν καὶ ναῦται, καὶ χειρώνακτες, καὶ ἀχθοφόροι, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀπεριγράπτου θορύβου τῶν συγκρουομένων ροπάλων, τῶν ἐκσφενδονωμένων λίθων, τῶν θραυομένων κρανίων, τῶν θλιβερῶν στοναχῶν τῶν καθημαγμένων, αἱ στοαὶ καὶ αἱ δενδροστοιχίαι, αἵτινες ἄλλοτε ἀντήχουν τὴν σοφὴν φωνὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀντελάλησαν ἀρὰς καὶ ὕβρεις ἀγοραίας καὶ ἀγρίας. Οἱ δράσται τῶν αἰκιῶν κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐκαλοῦντο πρὸ τοῦ ἐν Κορίνθῳ ἑδρεύοντος πραίτορος, δυστροποῦντες δὲ προσήγοντο διὰ τῆς βίας ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως.

Ἕνεκα τῆς σφοδρᾶς μεταξὺ τῶν ῥητόρων Ἰουλιανοῦ καὶ Ἀψίνου διχονοίας οἱ μαθηταὶ αὐτῶν ἦλθον εἰς χεῖρας· ἀκροαταὶ τοῦ πρώτου ἦσαν οἱ Σύροι, περὶ τὸν δεύτερον δὲ συνηγμένοι ἦσαν οἱ Σπαρτιᾶται. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν οἱ Σύροι ἠσθάνθησαν ὅλον τὸ βάρος τῆς λακωνικῆς πυγμῆς· ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται ὅπως ἀπαλλαγῶσιν ἐνδεχομένων ἐνοχλήσεων κατήγγειλαν τοὺς δαρέντας ὡς ταραξίας. Ὁ ἀνθύπατος, θέλων νὰ δείξῃ παραδειγματικὴν αὐστηρότητα πρὸς περιστολὴν ἅπαξ διὰ παντὸς τοιούτων ἀτιθάσσων ὁρμῶν, διέταξε νὰ προσαγάγωσι τὸν Ἰουλιανὸν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἁλυσοδέτους εἰς Κόρινθον.

Πρῶτος ἐκλήθη ὁ κορυφαῖος τῶν μηνυτῶν, ὁ ἀκρωμίτης τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς τοῦ σκανδάλου Θεμιστοκλῆς· μετ' αὐτοῦ πρὸ τοῦ δικαστηρίου ἐνεφανίσθη καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Ἀψίνης.

— Τί ζητεῖς σὺ ἐδῶ! εἶπεν ὀργίλως ὁ ἀνθύπατος.

— Θανάσιμος ἀγωνία ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν μου τέκνων συνταράσσει τὴν καρδίαν μου! ἀπήντησε μετὰ πάθους ὁ ῥήτωρ.

Μετ' ὀλίγον ἐκλήθησαν καὶ οἱ κατηγορούμενοι· ἡ δὲ οἰκτρὰ αὐτῶν θέα ἐμαρτύρει εὐγλώττως τίνες ἦσαν οἱ δόντες καὶ τίνες οἱ λαβόντες τὰς αἰκίας. Ὁ λόγος ἐδόθη εἰς τοὺς ἐνάγοντας, ὁ δὲ Ἀψίνης ἡτοιμάσθη νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπίτηδες μετὰ πάσης ἐπιμελείας παρασκευασθέντα λόγον. Ἀλλ' ὁ κακεντρεχὴς ἀνθύπατος ἀπῄτησε νὰ ὁμιλήσῃ αὐτοπροσώπως ὁ τὴν καταγγελίαν ὑπογράψας· οὗτος δὲ ἦτο ὁ Θεμιστοκλῆς. Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο παρεζάλισε τοὺς Σπαρτιάτας ὡς βαρεῖα κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν πληγὴ ῥοπάλου. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔγεινε κάτωχρος, ἔδηξε τὰ χείλη του καὶ ἔστρεψεν ἀγωνιῶδες βλέμμα πρὸς τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ. Ἐν ἀκαρεῖ διεψεύσθησαν αἱ περὶ τοῦ πανηγυρικοῦ θριάμβου ἐλπίδες, οἱ προϋπολογισμοὶ περὶ τῶν παταγωδῶν, ἀτελευτήτων χειροκροτημάτων, δι' ὧν ἔμελλον νὰ χαιρετίσωσι τὸν παθητικὸν ἐπίλογον τοῦ σχολαρχικοῦ λόγου.

Ἐν τῇ ἐπελθούσῃ βαθείᾳ σιγῇ ἐδράξατο τοῦ λόγου ὁ Ἰουλιανός, ὁ διδάσκαλος τῶν κατηγορουμένων.

«Δικαιότατε ἀνθύπατε, ἐν μιᾷ στιγμῇ μετεμόρφωσας τὸν Ἀψίνην εἰς σιγηλὸν Πυθαγόραν. Τοιαύτην πυθαγόρειον σοφίαν ἐδίδαξε καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Λοιπὸν ἰδού! ἐγὼ προσκαλῶ τὸν Προαιρέσιον, ἕνα τῶν μαθητῶν μου, νὰ ὁμιλήσῃ, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι οἱ ἰδικοί μου μαθηταὶ ἀσκοῦνται ὄχι εἰς πυθαγόρειον σιγὴν ἀλλ' εἰς ἀττικὴν εὐγλωττίαν».

Ὁ Προαιρέσιος ἐξῆλθε τοῦ ὁμίλου τῶν συμφοιτητῶν αὐτοῦ καὶ προσῆλθεν εἰς τὸ μέσον. Τότε ἐφώνησε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰουλιανός·

— Λέγε, Προαιρέσιε· τώρα δὰ εἶνε ἡ στιγμὴ τῶν λόγων!

Παρευθὺς ὁ *κεχαρισμένος* μαθητὴς αὐτοῦ ηὐτοσχεδίασε λαμπρόν, τεχνικώτατον ἐπιδεικτικὸν λόγον. Ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον δὲν ἐλησμονήθη ὁ πλήρης τόνου καὶ ἐξάρσεως ἐπίλογος αὐτοῦ: «Ἂν ἐπιτρέπῃ ὁ νόμος ἀθῶοι νὰ αἰκίζωνται, ἔπειτα νὰ σύρωνται δέσμιοι ὡς κατηγορούμενοι, νὰ γίνωνται δὲ πιστευτοὶ οἱ λόγοι τῶν ἐνόχων, τότε ἂς εἶνε καὶ ἂς μείνῃ ἡ πόλις ὑποχείριος εἰς τὸν Θεμιστοκλῆ!»

Καὶ αὐτὸς ὁ σοβαρὸς Ῥωμαῖος ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς δικαστικῆς αὐτοῦ ἕδρας καὶ τὴν πορφυροκόσμητον τήβεννον αὐτοῦ σείων ἐχειροκρότησεν ἐνθουσιωδῶς ὡς ἁπλοῦς φοιτητὴς τὸν εὔγλωττον ῥήτορα. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἠθωώθησαν πανηγυρικῶς καὶ ἀφέθησαν ἐλεύθεροι· ἐλεύθερος ἐπίσης ἀφέθη καὶ ὁ Ἀψίνης, ὁ διδάσκαλος τῆς ἑτέρας μερίδος. Ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων ὁ Θεμιστοκλῆς ἠσθάνθησαν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῶν τὴν δριμύτητα τῶν λακωνικῶν μαστίγων.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΑΡ. Π. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

(1) Aristoteles, Staatslehre I. 162.

(1). Νόμοι B. 653 ε. «...τὸ νέον ἅπαν ὡς ἔπος εἰπεῖν τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς φωναῖς ἡσυχίαν ἄγειν οὐ δύνασθαι, κινεῖσθαι δὲ ἀεὶ ζητεῖν καὶ φθέγγεσθαι, τὰ μὲν ἀλλόμενα καὶ σκιρτῶντα, οἷον ὀρχούμενα μεθ' ἡδονῆς καὶ προσπαίζοντα, τὰ δὲ φθεγγόμενα πάσας φωνάς».

(2). Ἡ νεωτέρα Ψυχολογία παραδέχεται, ὅτι der Zerstörungstrieb εἶνε, πλὴν παθολογικῶν περιπτώσεων, ἁπλῆ ἐκδήλωσις des Thätigkeitstriebes, ἐπικυρεῖ δ' ἐν τούτῳ τὴν γνώμην, ἣν ἐξήνεγκεν ὁ Ῥουσσὼ ἐν ἄλλῃ σειρᾷ ἰδεῶν ὡς ἀκολουθίαν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔμφυτα εἶνε ἀγαθά.

ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Στεφάνῳ Ξενοπούλῳ.

Νὰ ποῦ ῥοδίζει ἀσύγκριτα τόσες πλαγιὲς ἡ αὐγοῦλα
Κι' οἱ ἄγριοι κρῖνοι ἀνοίγουνε λουσμένοι στὴ δροσοῦλα!
Στὸ δάσος τ' ὁλοφούντωτο μύρια πουλιὰ λαλοῦνε
Καὶ τὰ ῥυάκια ἀφρόδροσα γλυκὰ γοργοκυλοῦνε.
Καί σύ, ἐμμορφιά μου ἀτίμητη, ξανθογαλανομμάτα,
Θωρεῖς στὰ κρυσταλλόνερα τὰ κάλλη σου τἀφράτα.
Στὴ διάβα σου τὰ λούλουδα σὲ χαιρετοῦν σκυμμένα
Καὶ μὲ μιὰ γλῶσσα ὁλόμυρη κρυφομιλοῦν γιὰ σένα . . .
Τὴ νύχτα θὲ νὰ πέρασες στὰ ῥίκια ξαπλωμένη,
Βλέπω μὲς τὰ χρυσόμαλλα κίπερη σκαλωμένη
Καὶ τόρα μὲ χτυπόκαρδο παραμονεύεις μόνη
Νὰ ἰδῇς ἀπ' τὰ χαμόκλαδα διαβάτης μὴ σιμόνει.
Μὰ νά, στὸ βάτο ἐπιάστηκε τὸ καναβὶ φουστάνι
Καὶ σκαρπινάκι ἀτίμητο ἀπὸ μετάξι ἐφάνη.
Ἀρχοντοποῦλα ἀστόχαστη, τὰ ῥοῦχα σ' ἐπροδῶσαν!
Ποιὰ εἶνε ἡ νειὰ ἡ πεντάμορφη τὰ μυροδένδρια ἐννοιῶ-
Πρόσεξε! μὲς τὰ ἔλατα οἱ Σάτυροι γελοῦνε [σαν . . .
Κ' οἱ Φαῦνοι ἀπ' τὰ φυλλώματα πονηροφλυαροῦνε . . .
Νἄξερα ποιὸς σ' ὡδήγησε σὲ τοῦτο τὸν αἰῶνα,
Τόσῳ πεζὸ καὶ ἀναίσθητο, ποῦ ζῇ κανεὶς μὲ ἀγῶνα,
Νὰ παίξῃς χωρὶς στήριγμα παραμικρῆς ἐλπίδας,
Τοῦ Μελοιδίου τὸ εἰδύλλιο καὶ τῆς ξανθῆς Χλωρίδας!

(Enrico Panzaechi) Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

Κόραι τῆς Ἑλλάδος[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας HANNAH LYNCH

Διατί καθόσον ἀναπτύσσεται ἡ Φωτεινὴ νὰ μὴ γείνῃ ὀλιγώτερον ἀπότομος, ὀλιγώτερον χυδαία, ὀλιγώτερον ἄχαρις ; Ὁμοῦ δὲ μὲ τῆς μορρῆς τὴν ἐξευγένισιν διατί νὰ μὴ ἐξευγενισθῇ καὶ ἡ καρδία ; Διατί ἐκ τῆς παρούσης τραχύτητός της νὰ μὴ ἀναθάλῃ καὶ ἀνοίξῃ βαθμηδὸν τὸ ὑποκρυπτόμενον ἄνθος γυναικείας ἁβρότητος καὶ εὐαισθησίας ;

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐν Λειψίᾳ διαμονῆς της ἔλαβε μετάλλιον τρίτου βαθμοῦ· ἡ ἀξία της ἀνεγνωρίζετο ἤδη, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ πολλὰ παράπονα ἐναντίον της. Εἶχε περιόδους ἀσυγγνώστου ὀκνηρίας καὶ στιγμὰς ἐνίοτε παραφορᾶς μὲ ἐκρράσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐσκανδάλιζον καὶ τὰ κατώτατα στρώματα τῆς κοινωνίας· τὰ ἐλαττώματα ταῦτα προστιθέμενα εἰς τὴν συνήθη σκαιότητα τῆς συμπεριφορᾶς της ἐτρόμαζον καὶ ἐξέπλησσον τοὺς διδασκάλους της, καί τοι προθύμους νὰ παραβλέπωσιν ἐπιεικῶς πολλά, χάριν τῆς ἐπιδόσεώς της εἰς τὴν μουσικήν. Τόσον πῦρ ἀληθοῦς ἐμπνεύσεως εἰς νεάνιδα δέκα ἑπτὰ ἐτῶν ἐπέσυρε τὸν θαυμασμόν, οἵαι δήποτε καὶ ἂν ἦσαν αἱ ἄλλαι της ἐλλείψεις,—ἦσαν δὲ δυστυχῶς πολλαὶ καὶ ἐφαίνετο ἤδη ὅτι θ' αὐξήσωσιν ἔτι μᾶλλον· αἱ συμμαθήτριαί της τὴν ἀπέφευγον, οἱ δὲ διδάσκαλοί της τὴν ἀπεκάλουν la gamine, καὶ οὔτε ἠδύνατο νὰ δοθῇ καλλίτερος ὁρισμὸς εἰς τὸ ὕψος καὶ τοὺς τρόπους της.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ἔτους ἐξῆλθε τοῦ Ὠδείου, ἀνεγνωρισμένη ὡς ἡ ἐξοχωτέρα του ἀπόφοιτος καὶ δυναμένη ἐφεξῆς ν' ἀκολουθήσῃ ὁποιονδήποτε δρόμον ἤθελεν. Εἰκοσαετὴς μόλις ἦτο ἤδη περιώνυμος. Περιβεβλημένη μανδύαν μεγαλειότητος, τὸν ὁποῖον δὲν ἤξευρε νὰ ἐκτιμήσῃ ἐπαξίως, ἐπέπρωτο νὰ τὸν σύρῃ εἰς τὸν βόρβορον, χωρὶς νὰ προσπορισθῇ ἐξ αὐτοῦ οὐδεμίαν ὠφέλειαν, εἴτε ὑλικὴν εἴτε κοινωνικήν· ἡ φύσις ἐλανθάσθη ὡς πρὸς αὐτήν, ὡς ἤθελε λανθασθῇ ἐὰν ἐδίδεν εἰς κτῆνος εὐτελὲς λαμπρόν τι χάρισμα μὴ προωρισμένον νὰ χρησιμοποιηθῇ ἄλλως ἢ ὡς ἀνοίκειος στολισμός. Ἡ Φωτεινὴ δὲν εἶχε συναίσθησιν τῆς εὐθύνης της ὡς καλλιτέχνιδος καὶ ὅμως ὑπερηφανεύετο διὰ τὴν τέχνην της. Συνησθάνετο τὴν ὑπεροχήν της, ἀλλὰ κατὰ τρόπον μωρὸν καὶ ἄτοπον. Δὲν εἶχε τὴν συναίσθησιν εὐγνωμοσύνης, ἀλλ' οὔτε κἂν τὴν κοινοτέραν ἁβρότητα ἐπεδείκνυέ ποτε εἰς τοὺς καλοθελητάς της. Ἐθεώρει τρόπον τινὰ φυσικὸν της δικαίωμα τὸ νὰ φέρεται ἀγροίκως. Ἠδύνατο νὰ διορθωθῇ καὶ ν' ἀνυψωθῇ, ἐὰν εἶχε φιλοδοξίαν, ἢ τουλάχιστον σώφρονα φιλαρέσκειαν. Ἀλλ' ἀντὶ τοιούτων αἰσθημάτων εἶχε μόνον ὁρμέμφυτα τυφλὰ καὶ αὐτόματα. Πτωχὸν πλάσμα ἀτελές, μὲ μισὴν ψυχήν, — καὶ ἐκείνην ἀποκλειστικῶς ἀφωσιωμένην εἰς τὴν μουσικήν ! Ἦτο ἀληθῶς ἀξία οἴκτου, οἴκτου μᾶλλον ἢ κατηγορίας, καθ' ὅσον ἐπεσωρεύοντο αἱ ἀνοησίαι της, αἱ ἀστοχίαι καὶ αἱ καταπτώσεις της. Ἔνοχος ἐφαίνετο ἡ φύσις, αὕτη δὲ θῦμα ἐλεεινὸν τῆς φύσεως. Ποῦ καί που ἐπήρχοντο στιγμαὶ διανοητικῆς διαυγείας, ὁπότε ὡς ἀφυπνιζομένη ἔβλεπεν ἔκθαμβος τὴν ἄβυσσον, ἐντὸς τῆς ὁποίας κατεστρέφησαν τόσαι ἐλπίδες, καὶ ἔπειτα — ἀντὶ παλινορθώσεως — νέον πάλιν βύθισμα ἐντὸς τῆς ἀβύσσου !

Πρώτη τῆς χειραφετήσεώς της ἔνδειξις ἦτο συναυλία δοθεῖσα ἐν Λειψίᾳ. Ἡ ἐπιτυχία ἦτο ἔκτακτος, κατὰ προτροπὴν δὲ τῶν διδασκάλων της μετέβη εἰς Βιέννην, ἐρωδιασμένη μὲ συστατικὰς ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Liszt. Ὁ ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς βασιλεὺς τοῦ κλειδοκυμβάλου τὴν ἐδέχθη μὲ ἄκραν εὐμένειαν, ἐξεθείασε τὴν τέχνην της, τὴν ἐβοήθησε διὰ συμβουλῶν καὶ μαθημάτων πρὸς ἀπόκτησιν πληρεστέρας τελειοποιήσεως, τὴν εἰσήγαγε διὰ τῆς ἐπιρροῆς του εἰς τὸν κύκλον τῶν ἰδίων του θαυμαστῶν καὶ τὴν ἐσύστησε θερμῶς εἰς τὸν Rubinstein ἐπιστρέφοντα τότε ἐξ Ἀγγλίας, διὰ νὰ τὴν περιλάβῃ ὡς βοηθὸν εἰς τὰς συναυλίας του. Ἡ Φωτεινὴ τὰ ἐδέχθη ὅλα μὲ τὴν συνήθη ἀγροῖκον ἀδιαφορίαν της, ἀλλ' ὅπως δήποτε αὕτη ὑπῆρξε σχετικῶς ἡ σωφρονεστέρα περίοδος τοῦ βίου της.

Ἀνεχώρησεν ἐκ Βιέννης φέρουσα τὴν εἰκόνα τοῦ Listz μὲ τὴν ὑπογραφήν του καὶ μὲ ἀφιέρωσιν : «Εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς ἁρμονίας». Ἡ εἰκὼν ἀπετέλει μέρος οὐσιῶδες τῆς πτωχῆς της ἀποσκευῆς, καθόσον δὲν ἐφρόντιζε πολὺ περὶ κομψότητος καὶ στολισμοῦ. Ἠμέλει τὰ τῆς ἐξωτερικῆς της περιβολῆς ὅσον καὶ τὴν διανοητικήν της μόρφωσιν. Ἐξαιρέσει τῆς μουσικῆς ἔμεινεν ἀπαίδευτος, – ἀμαθὴς σχεδόν. Δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ἐπιστολὴν χωρὶς τὰς χονδροειδεστέρας ἀνορθογραφίας, εἴτε Ἑλληνιστί, εἴτε Γερμανιστί. Εἰς εἴκοσιν ἐτῶν ἡλικίαν αἱ τοιαῦται ἐλλείψεις ἀνατροφῆς παρατηροῦνται ὀλιγώτερον ἢ ἀφοῦ περάσῃ ἡ νεότης, ὁπότε δὲν τὰς ἐξαγοράζει πλέον ἡ στιλπνότης τῆς παρειᾶς, ἡ ζωηρότης τοῦ βλέμματος καὶ ἡ ἀφελὴς ἀπόλαυσις τῶν πρώτων ἐπιτυχιῶν ἐνώπιον ἐνθουσιώντος ἀκροατηρίου. Ἄλλως δὲ ἡ Φωτεινὴ ἐπεζήτει πάντοτε κατὰ προτίμησιν τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀνδρῶν, καὶ μάλιστα ἀνδρῶν ρεπόντων εἰς τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐρωτοτροπίαν. Ἀλλὰ βεβαίως οὔτε ταινίαν ἐπρόσθεσέ ποτε εἰς φόρεμά της, οὔτε ἤλλαξε τὸ κτένισμά της, διὰ νὰ προξενήσῃ εὐχαρίστησιν εἰς κανένα τῶν θαυμαστῶν της.

Ὁ Rubinstein ἦτο ὑπερευχαριστημένος.

1 Ἴδε σελ. 101

Ἀδιαφορῶν πρὸς τοὺς παραδόξους τρόπους καὶ τὴν ἀκοσμίαν της, συνετέλεσεν ὅσον ἠδύνατο εἰς τὴν προαγωγήν της. Μετά τινων ἐτῶν συνεργασίαν διευκόλυνε τὴν μετάβασίν της εἰς Πετρούπολιν.

Ἐκεῖ εὗρε δεξίωσιν φιλοφρονεστάτην. Ἡ ὑψηλοτέρα κοινωνία τὴν ἐδέχθη μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας, προθυμοποιουμένη νὰ τὴν τιμήσῃ καὶ τὴν δοξάσῃ. Ἀλλ' ἡ εὐμένεια τῶν πριγγιπισσῶν καὶ κομησσῶν τῆς Ῥωσσικῆς πρωτευούσης ἐπῆγεν εἰς τὰ χαμένα. Ἡ νέα καλλιτέχνις δὲν εἶχε διάθεσιν οὔτε δι' εὐμένειαν οὔτε διὰ προστασίαν. Ὁ θέλων νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς συναυλίας της ἢ νὰ λάβῃ μαθήματα, ἂς ἔλθῃ, — εἰδεμὴ ἂς μὴ ἔλθῃ· ἀδιάφορον ! Ἀλλ' εἴτε ἔλθουν εἴτε μή, τοὺς θεωρεῖ ὅλους ὡς βλάκας, καὶ ἂν ἔλθουν, θὰ ἔχουν τὸ πλεονέκτημα νὰ τὸ ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα της, ὥστε τὸ καλλίτερον δι' αὐτοὺς νὰ μὴ ἔλθουν ! Τοῦτο δὲ ἔλαβον ἀφορμὰς νὰ τὸ ἐννοήσωσιν ὄχι μόνον αἱ πριγκίπισσαι καὶ κόμησσαι, ἀλλὰ καὶ οἱ πρίγγιπες καὶ οἱ κόμητες. Ἐπιτρέπεται νὰ τὴν προσκαλοῦν εἰς τὰς συναναστροφάς των, ἀλλὰ ἂς μὴ παραξενεύωνται ἐὰν ἐνῷ περιμένεται δὲν πηγαίνῃ. Ἂς μὴ φαντάζωνται δὲ ὅτι θ' ἀποκριθῇ ποτε εἰς εὐγενῆ ἐπιστολὴν προσκλήσεως, ἢ εἰς οἱανδήποτε φιλοφροσύνην, ἢ ὅτι δὲν θὰ λέγῃ ὀρθὰ κοπτὰ τὴν γνώμην της εἰς ὅσους καὶ ὅσας δεχθῇ εἴτε εἰς ἐπίσκεψιν εἴτε εἰς μάθημα.

Αἱ ἰδιοτροπίαι της ὑπερέβησαν πᾶν ὅριον. Κατ' ἀρχὰς αἱ συστάσεις τοῦ Rubinstein ἤνοιξαν ὅλας τὰς θύρας. Εἰς μιᾶς μεγάλης δουκίσσης τὴν ἑσπερίδα ἐνεφανίσθη μ' ἐνδυμασίαν χοροῦ, ἀλλὰ καὶ μὲ μάλλινα χειρόκτια πρὸς ἔκπληξιν τῶν παρισταμένων, οἱ ὁποῖοι ἠρώτων ὁ εἷς τὸν ἄλλον, διατὶ δὲν ἦλθε καὶ μὲ γαλόσσας. Εἰς ἄλλην συναναστροφήν, ἐνῷ ἡ οἰκοδέσποινα ἡτοιμάζετο νὰ παρουσιάσῃ εἰς αὐτὴν πρέσβυν μεγάλης Δυνάμεως, ἡ Φωτεινὴ τὸν παρετήρησε μὲ προσοχὴν ἀπὸ τὴν ἄκραν τῆς φαλακρᾶς κεφαλῆς του ἕως κάτω εἰς τὰ λευκὰ χρυσοκέντητα βραχοπόδια του καὶ εἶπεν εἰς τὴν κυρίαν : Μὴ μοῦ τὸν συστήσετε. Ἀδύνατον νὰ ἐννοῇ τὴν μουσικὴν τόσον χρυσωμένος ἄνθρωπος.

Πρὸς τὰς μαθητρίας της ἐφέρετο ἀποτομώτερον ἔτι. Μία νέα κόμησσα, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκε πῶς νὰ παίζῃ τὸν Chopin, ἔστειλεν εὐγνωμονοῦσα ἐκλεκτὸν ζυμαρικὸν εἰς τὴν διδασκάλισσάν της. Ἡ Φωτεινὴ ἐκάπνιζεν ὅτε εἰσῆλθεν ἡ ὑπηρέτριά της φέρουσα ἐπιστολὴν τῆς κομήσσης, καὶ κατόπιν της ὁ ὑπηρέτης μὲ τὸ ζυμαρικὸν ἐπὶ δίσκου.

— Τί ἐνόμισεν ἡ κυρία σου : ὅτι πεινῶ ; ἐξεφώνησεν ἡ καλλιτέχνις. Πᾶρέ το ἀπ' ἐδῶ ! Καὶ πετάξασα τὸ σιγαρέτον ἔσπρωξε τὸν δίσκον, καὶ ἐκυλίσθη κατὰ γῆς τὸ ζυμαρικόν, καὶ ἀνεχώρησε κακὴν κακῶς ὁ ὑπηρέτης. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ κόμησσα διέκοψε τὴν σπουδὴν τοῦ Chopin καὶ ὅτι ἡ ὑπόθεσις δὲν ἀπέβη πρὸς ὄφελος τῆς Φωτεινῆς. Μὲ καμώματα τοιούτου εἴδους κατώρθωσεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ τὴν ἀποφεύγῃ ὁ κόσμος ὅλος. Δὲν ἦτο κακή· ἀπ' ἐναντίας· ἀλλ' ἦτο δύστροπος καὶ παράφορος. Δὲν ἀπέμαθε δὲ ποτὲ τὴν ἀποκτηθεῖσαν εἰς τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν ἕξιν τοῦ νὰ μεταχειρίζεται λέξεις ἀνοικείους, καὶ ἅμα ἤναπτε πρὸς στιγμὴν τὸ αἷμά της, εἴτε πρεσβευτὴς εἴτε εὐγενής, εἴτε καλλιτέχνης ἢ φίλος ἦτο ὁ δόσας τὴν ἀφορμήν, ἤκουε τὰ ἐξ ἁμάξης, καθὼς οἱ σύντροφοι τῶν παιδικῶν της χρόνων.

— Τὸ γνωρίζω, ἔλεγε κατόπιν ἀφοῦ καθησύχαζε, τὸ γνωρίζω ὅτι εἶμαι παιδὶ τοῦ δρόμου καὶ ὅτι κατὰ λάθος ἔγεινα καλλιτέχνις, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ καὶ οὔτε θέλω ν' ἀλλάξω. Τρελλὴ εἶμαι καὶ τρελλὴ θ' ἀποθάνω !

Τραγικῶς ἀπεφαίνετο, ἀλλ' ὄντως τραγικὴ ἦτο ἡ ἠθικὴ παραμόρφωσις τοιαύτης γυναικός. Ἡ εὑρέθιστος καλλιτέχνις, βαρυνθεῖσα τὴν Ῥωσσίαν, δυσανασχετοῦσα διὰ τὴν διαρκῆ καὶ ταπεινωτικὴν σύγκρισιν τῆς θέσεώς της πρὸς τὴν θέσιν τῶν περιστοιχιζόντων αὐτήν, περιφρονοῦσα ταὐτοχρόνως πᾶν τὸ περὶ αὐτὴν καὶ μὴ ἀνεχομένη τὸν ἐξευτελισμὸν τῆς μουσικῆς της ὑπεροχῆς ἐνώπιον κοινωνικῶν ἀπαιτήσεων καὶ διακρίσεων, παρήτησε τὴν Πετρούπολιν χωρὶς κἂν νὰ ἀποστείλῃ ἐπισκεπτήρια πρὸς ἀποχαιρετισμόν.

Ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Μόναχον. Ἦτο εἴκοσιν ἑπτὰ ἐτῶν τότε, — εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ῥώμης της, — πρώτη μετὰ τὸν διδάσκαλόν της εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, — πασίγνωστος διὰ τὴν ἐντέλειαν τῆς ἐκτελέσεως, τὴν ὁρμὴν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς μεθερμηνεύσεως τῶν δυσκολωτέρων μουσικῶν συνθέσεων. Ὁ Rubinstein καὶ ἄλλος ὀνομαστὸς μουσουργὸς ἀφιέρωσαν εἰς αὐτὴν ἔργα των. Ἐπὶ δέκα ἔτη διέτρεξε τὸν μουσικὸν ὁρίζοντα οὕτω, — αἴνιγμα ζωντανόν, λάμψις καὶ ἐντροπή, τέρψις καὶ λύπη. Τὸ ἔξοχον τῆς τέχνης της ἠδύνατο νὰ συγκαλύψῃ τὸ σκανδαλῶδες διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ βίου της, ἀλλ' ἡ ὑπερβολὴ τῆς καταπτώσεως ἐξηυτέλιζε τὴν τέχνην. Ἐπὶ τέλους τὸ θαῦμα ἦτο ὄχι ὅτι τοιαύτη καλλιτέχνις ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπέσῃ τόσον, ἀλλὰ πῶς ἠδύνατο τοιαύτη φύσις εὐτελὴς νὰ συγκινῇ τοὺς ἀκροατάς της διὰ τοσούτου ὕψους ἁρμονικῆς ἁβρότητος.

Καθόσον παρήρχοντο τὰ ἔτη ἡ αὐξάνουσα βραδύτης τῶν κινήσεών της ἔδιδεν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν συμπεριφοράν της εἶδος ἀξιοπρεπείας. Ἐπάχυνεν, ἀλλ' ἔφερε καλῶς τὸν ὄγκον τοῦ σώματός της, κρατοῦσα τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ καὶ προσηλοῦσα ἡσύχως εἰς ὅσους τὴν ἐπλησίαζον τὸ βλέμμα τῶν κιτρίνων ὀφθαλμῶν της — τὸ δὲ βλέμμα ἐκεῖνο ἦτο πάντοτε ζωηρόν — ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν μαύρων βοστρύχων της, ἀλλὰ ἡ λάμψις του δὲν ἦτο ἀντανάκλασις ψυχῆς αἰωρουμένης

πρὸς ὕψη· εἶχέ τι τὸ σαρκικῶς ἑλκυστικόν. Τοιοῦτο θὰ ἦτο τὸ βλέμμα τῆς Κίρκης.

Οὕτω ἔρθασεν εἰς τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας της, μόνη, ἄνευ φίλων. Ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Βιέννην, εὗρεν ἐκεῖ πολλοὺς θαυμαστὰς προθύμους. Ἀλλ' ἀηδιασμένη ἐκ τῆς προτέρας πείρας ἀπέφυγε τὸν κόσμον καὶ τὰς κοινωνικὰς σχέσεις, ὡς προστασίαν δὲ μικρὰν κατὰ τῆς ἐρημίας της — διὰ νὰ μὴ εἶναι διαρκῶς μόνη μὲ τὸν ἑαυτόν της — ἐδέχθη τὸν προσφερόμενον ἔρωτα τοῦ Ἀγγυροπούλου, — προσφερόμενον εἰς τὴν φήμην της μᾶλλον ἢ εἰς τὸ ἄτομόν της. Ἐκ περιφρονήσεως πρὸς τὰ χρήματα δὲν ἐνησχολήθη ποτὲ οὔτε εἰς τὸ νὰ κερδίζῃ οὔτε εἰς τὸ πῶς νὰ δαπανᾷ· κατὰ συνέπειαν εὑρίσκετο διαρκῶς στενοχωρημένη ἀπὸ χρέη, τοῦτο δὲ δὲν συνετέλει πρὸς ἐξημέρωσίν της.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦλθεν εἰς Βιέννην ὁ νεαρὸς Ἐρενστάϊν, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν λύπην του, ὑπείκων εἰς παρακινήσεις ἐκ τῶν συνήθως διδομένων εἰς τοὺς πενθοῦντας πένθη ὡς τὸ ἰδικόν του. Ἐγνώριζε τὸν Liszt καὶ ἔλαβε παρ' ἐκείνου συστατικὴν πρὸς τὴν Φωτεινήν. Θέλων νὰ προξενήσῃ καλὴν ἐντύπωσιν ἐφόρεσε τὰ καλά του καὶ ὑπῆγε πρὸς ἐπίσκεψίν της μὲ προθέσεις κατακτητικάς, ἐντὸς τῶν ὁρίων, ἐννοεῖται, τῆς κοσμιότητος καὶ τῆς κοινωνικῆς εὐπρεπείας. Ἡ θύρα ἠνοίχθη ὑπὸ παραδόξου γυναικὸς κρατούσης σιγάρον εἰς τὰ δάκτυλά της, ἡ ὁποία ἐτόξευσε βλέμμα ὀργίλον εἰς τὸν δειλὸν Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν ἐλθόντα νὰ ἴδῃ καὶ νὰ νικήσῃ.

— Τί θέλεις, κύριε; Δὲν σὲ γνωρίζω καὶ δὲν ἔχω καιρὸν διὰ νέας γνωριμίας. Δὲν εἶμαι 'ς τὸ σπίτι.

Ἡ δεξίωσις ἐζεμάτισε τὸν πτωχὸν νέον. Συναντήσας τὸν Ἀγγυρόπουλον δὲν ἔκρυψεν ὅ,τι εἶχεν εἰς τὴν καρδίαν του, τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀπρόβλεπτον καὶ ἀδικαιολόγητον προσβολήν. Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἀγανακτήσας ἔσπευσε νὰ ἐπιπλήξῃ τὴν ὀξύθυμον φίλην του.

— Τί σοῦ ἦλθε νὰ κακομεταχειρισθῇς τόσον τὸν Ἐρενστάϊν, τὴν ἠρώτησεν ἀποτόμως. Δὲν εἶναι τρόποι αὐτοί. Γίνεσαι ἀλήθεια ἀνυπόφορη.

— Ἂν δέν σου ἀρέσω, πήγαινε 'ς τὸ καλό. Εἰδεμή, κάθου μέσα καὶ σιώπαινε!

Ἰδοὺ ἡ ἀπόκρισις τῆς Φωτεινῆς μεταξὺ δύο ρυσημάτων καπνοῦ.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐνοστιμεύετο πᾶν ὅ,τι παράδοξον καὶ πρωτότυπον. Δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ κρατήσῃ τὸν γέλωτα καὶ ἀλλάξας ὕφος ἥναψε τὸ σιγάρον του.

— Ὄχι, μὲ τὰ σωστά μου σοῦ τὸ λέγω, Φωτεινή, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν πάρῃς ἀπὸ τὰ μοῦτρα αὐτὸν τὸν νέον. Εἶναι καλὸς μουσικός, ἔρχεται δὲ ἀπὸ τὴν Πέστην, ὅπου εἶδε τὸν Listz καὶ σοῦ φέρει γράμμα του. Ἔχει μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ σὲ ἀκούσῃ νὰ παίζῃς.

— Καὶ πῶς δὲν μοῦ τὰ εἶπεν αὐτά; Ποῦ νὰ φαντασθῶ ὅτι ὁ Listz μοῦ στέλλει μίαν ξανθὴν νέαν μὲ ἀνδρικὰ φορέματα;

— Ἀλλὰ δὲν τοῦ ἔδωκες καιρὸν νὰ σοῦ τὰ εἰπῇ! Καὶ ἀφίνεις ποτὲ κανένα νὰ ὁμιλήσῃ;

— Διότι δὲν ἀξίζει ν' ἀκούῃ κανεὶς ὅσα θὰ ἔλεγαν. Πῶ, πῶ πῶ! Τί ἀνόητοι οἱ ἄνδρες καὶ τί βαρεμὸς ἡ ζωή! Εἰπέ τον αὐτὸν τὸν κουτὸν νὰ ἔλθῃ αὔριον καὶ βεβαίωσέ τον ὅτι δὲν θὰ τὸν φάγω.

— Θὰ τοῦ δώσω αὐτὴν τὴν καθησυχαστικὴν καὶ ἀναγκαίαν διαβεβαίωσιν. Εἶναι τόσον ἱπποτικοῦ χαρακτῆρος, ὥστε θὰ ἤκουε τὴν προστατγήν σου καὶ θὰ ἤρχετο καὶ ἂν ἀκόμη ἐπρόκειτο νὰ χρησιμεύσῃ ἀντὶ τροφῆς. Ὕστερον δὲ ἀπὸ τὴν χθεσινὴν ὑποδοχήν, θὰ ἔχῃ κάθε λόγον ὁ ἄνθρωπος νὰ φοβῆται τὰς συνεπείας τῆς ὑποταγῆς του εἰς τὸ πρόσταγμά σου δι' αὔριον. Ἀλήθεια, Φωτεινή, ἐλησμόνησα νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι αὔριον ἀναχωρῶ δι' Ἀθήνας.

Καὶ τὴν ἐκύτταζεν ἡσύχως, προετοιμαζόμενος νὰ δεχθῇ ἔκρηξίν τινα. Ἡ Φωτεινὴ ἐπέταξε τὸ σιγάρον της, τὸν παρετήρησε με ἴσην ἠρεμίαν καὶ εἶπεν ἁπλῶς:

— Ἔρχομαι κ' ἐγὼ κατόπιν σου.

— Μὲ κολακεύει πολὺ τοῦτο, Φωτεινή, καὶ σ' εὐχαριστῶ. Θὰ 'πῇ ὅτι μὲ ἀγαπᾷς ἀρκετὰ διὰ ν' ἀφίνῃς τὴν ἡσυχίαν σου πρὸς χάριν μου.

Ἡ Νατσελχοῦβερ ἤναψε δεύτερον σιγάρον καὶ ἐκάπνισε σιωπηλῶς ἐπί τινας στιγμάς, προσηλοῦσα ἀτάραχον τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἐραστοῦ της.

— Μὴ κολακεύεσαι, φίλε μου. Χάριν κανενὸς δὲν ἀφίνω τὴν ἡσυχίαν μου. Ἐβαρέθηκα τὴν Βιέννην.

— Μοῦ φαίνεται, ἀγαπητή μου, ὑπέλαβεν εἰρωνικῶς ὁ Ἀγγυρόπουλος, ὅτι ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου πολὺ γρήγορα τὰ βαρύνεσαι.

— Ἴσως.

— Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ τὸν τρομάξῃς αὔριον τὸν Ἐρενστάϊν. Παίξέ του τὰς Mélodies Hongroises. Ἐλάτρευε τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία κατήγετο ἀπὸ τὴν Οὐγγαρίαν. Θὰ τὸν καταϋποχρεώσῃς μὲ τὰς Mélodies.

— Δὲν αἰσθάνομαι καμμίαν προδιάθεσιν νὰ τὸν καταϋποχρεώσω. Τί μὲ μέλει διὰ τὴν μητέρα του καὶ δι' αὐτόν.

Ὁ Ἀγγυρόπουλος ἐταξείδευε δι' Ἀθήνας, ἐνῷ ὁ Ροδόλφος καθήμενος εἰς τὴν μικρὰν αἴθουσαν τῆς Νατσελχοῦβερ ἤκουε τὰς Mélodies Hongroises. Εἰς τὴν ἔντεχνον συναρμολόγησιν τῶν παιζομένων ἤχων διεκρίνετο θριαμβευτικὸς ὁ ρυθμὸς τῶν χωρῶν, διακοπτόμενος αἴφνης ὑπὸ ὀξέων ἐκφράσεων πάθους ἢ ὑπὸ ἀορίστων ρεμβασμῶν. Ἤκουεν ὁ Ροδόλφος τὴν γόησσαν παίζουσαν, ἤκουε, καὶ οἱ ἦχοι τῆς ἐξαισίας μουσικῆς ἐστάλαζον εἰς τὴν ψυχήν του τὴν φλογερὰν δρόσον τοῦ ἔρωτος.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Δημοσιεύσας ἄλλοτε ἐν τῇ Ἑστίᾳ (Τόμ. Β' 1890, φυλ. 32 καὶ 33) ἔγγραφον καὶ σημειώματα, ἐκ παλαιοῦ κώδικος τῆς ἐνταῦθα Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, ἀφορῶντα εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1653 συμβᾶσαν ἐν Νάξῳ ἐκκλησιαστικὴν ταραχήν, ἕνεκα βιβλίου συγγραφέντος κατὰ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, διέλαβον ἐν τοῖς προλεχθεῖσιν ὅτι ἡ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς δυναστείας τῶν Ἐνετῶν ἐπικρατήσασα ἐν Νάξῳ ἁρμονία τῶν δύο Ἐκκλησιῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς, ἅτε ὑπὸ διαφόρων ἀναγκῶν ὑπαγορευομένη, διεσπᾶτο ἐνίοτε.

Ἤδη, πρὸς πληρεστέραν τῶν λεχθέντων ἀπόδειξιν, παρατίθημι καὶ ἕτερον σημείωμα ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος, καθ' ὃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἑβδόου αἰῶνος διεσπάσθη καὶ πάλιν ἡ ἁρμονία αὕτη τῶν δύο ἐν τῇ νήσῳ Ἐκκλησιῶν, οἱ δ' Ἀνατολικοὶ ἀπηγόρευσαν, συμφώνως καὶ τῇ διαταγῇ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ἐν ταῖς ἑαυτῶν Ἐκκλησίαις διδασκαλίαν ὑπὸ τῶν Δυτικῶν Ἱεραποστόλων.

Τὸ σημείωμα τοῦτο εἶναι Γαλλιστὶ γεγραμμένον διὰ χειρὸς τοῦ τότε ἡγουμένου τῶν ἐνταῦθα Καπουτσίνων Ἰακίνθου τοῦ ἐξ Ἀμιένης. Εὕρηται δὲ ἐν σελίδι 200 τοῦ κώδικος καὶ ἔχει ἐν μεταφράσει οὕτω:

1707.

«Τῇ 15 [Αὐγούστου], ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως τῆς Παρθένου, ἐκήρυξα εἰς Χαλκὶ [1] ἐν τῇ Πρωτοθρόνῳ [2]. Τοῦτο δὲ σημειῶ, διότι οἱ Κύριοι Ἀνατολικοὶ ἀφ' ὅτου ἐγὼ εὑρίσκομαι ἐνταῦθα [3] δὲν ἔκριναν ποτὲ καλὸν νὰ δεχθῶσιν ἡμᾶς ἐν ταῖς ἑαυτῶν Ἐκκλησίαις τοῦ Μπούργου [4]. Αἱ διαβατικαὶ ἀποστολαί, ἃς ἐκπέμπουσιν οἱ Ἰησουῖται παρ' αὐτοῖς ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει, ὑπῆρξαν ἐν μέρει ἡ αἰτία, ὥστε καὶ ὁ Πατριάρχης νὰ πέμψῃ διαταγὴν νὰ μὴν δέχωνται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τοὺς Ἱεραποστόλους, οὓς ἀποκαλεῖ ψεύστας [5]. Ἔκτοτε κατηγόρησαν ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τοῦ τόπου τούτου ὡς ἔχοντα σχέσεις μετὰ τῶν Φράγκων. Ἡ κατηγορία αὕτη τὸν ἠνάγκασε νὰ συμφωνήσῃ μετὰ προσώπων, ἅτινα ἦσαν ἐχθροὶ αὐτοῦ ἀδιάλλακτοι. Ὁ Οἰκονόμος καὶ ὁ παπᾶ Γεώργης υἱός του ἐπεδείξαντο πρὸς ἡμᾶς ἐν Χαλκίῳ σεβασμὸν μέγαν, ἀντίθετον ὅλως τῶν αἰσθημάτων τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τοῦ ῥητοῦ των πρὸς τὸ ἡμέτερον. Πιρουσία ὅλων οἱ κύριοι οὗτοι μᾶς ἐπέδειξαν σεβασμὸν μέγαν.»

Μετὰ τὴν σημείωσιν ταύτην οὐδεμία ἄλλη εὕρηται ἐν τῷ κώδικι ὁρίζουσα τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀποκατέστη ἡ φαινομενικὴ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἁρμονία ἐν τῇ νήσῳ. Εἶναι ὅμως γνωστὸν ἄλλοθεν, ὅτι μετ' οὐ πολὺ τὰ πράγματα εὑρίσκοντο εἰς ὃ σημεῖον ἦσαν καὶ πρὸ τῶν συμβάντων τούτων.

Τελευταῖον δέ, καὶ οἱονεὶ συμπλήρωμα τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ Ἑστίᾳ περὶ τῶν ἐν Νάξῳ Ἐκκλησιῶν γραφέντων, παρατίθημι ἔγγραφον τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἀρχιεπισκόπου Παροναξίας Σεραφεὶμ φέρον χρονολογίαν 1675, δι' οὗ χορηγεῖται τοῖς Ἰησουῖταις ἡ ἄδεια τοῦ διδάσκειν κ.λ.π. ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἐκκλησίαις. Σημειωτέον δ' ὅτι τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐχορηγήθη μοι τῷ 1889 παρὰ φίλου μου ἀντίγραφον, ὅπερ ἀπέστειλα τῇ Διευθύνσει τῆς ἐν Ἑρμουπόλει ἐκδιδομένης «Ἀνατολῆς», ἥτις καὶ ἐδημοσίευσεν αὐτὸ τότε ἐν ὑπ' ἀριθ. 465 φύλλῳ αὐτῆς. Ἐκ παραβολῆς ὅμως πρὸς τὸ πρωτότυπον, ὅπερ ἀπόκειται νῦν παρ' ἐμοί, παρετήρησα ὅτι ἐν τῷ χορηγηθέντι μοι τότε ἀντιγράφῳ λέξεις τινὲς δὲν συμπεριελήφθησαν, ὡς δυσανάγνωστοι πιθανῶς, οὐκ ὀλίγαι δὲ ἐξ ἀπειρίας τοῦ ἀντιγράψαντος, διεστράφησαν.

Τοῦ ἐγγράφου παρατίθημι ὧδε πιστὸν ἀντίγραφον χωρὶς νὰ διορθῶ οὔτε τὰς ἐν αὐτῷ ἀνορθογραφίας. Μόνον τὰς παλαιογραφικῶς συντετμημένας λέξεις συμπληρῶ ἐν ἀγκύλαις.

†

σεραφὶμ ἐλέῳ θ[εο]ῦ Ἀρχιεπίσκοπος Παροναξίας καὶ πάντος αἰγαίου πελάγους.

Επειδή περ οἱ θεῖοι καὶ Ἱεροὶ κανῶνες τῶν θεοφόρων ἁγίων π[ατέ]ρων διακελεύουσι. τὸ τῆς πν[ευματ]ικῆς πατρότητος λειτούργημα, μετὰ προτροπῆς ἐπισκοπικῆς διδόναι; τοῖς ἐναρέτοις καὶ ἀξίοις. διάτοι τοῦτο καὶ ἡ ἡμεταίρα ταπεινότης, παρέχει ἄδειαν, τῶν κατοικούντ[ων] ἐνταῦθα λογιοτάτων ἀνδρῶν καὶ π[ατέ]ρων Ἰησουΐτων. ἀναδέχεσθαι καὶ διακρίνειν, τοὺς λογισμοὺς τὰς πράξεις, καὶ τὰ ποικίλα πάθη, πάντων τῶν εἰς ἐξομολόγησιν αὐτοῖς προσερχομένων. διδάσκειν τε μετὰ παῤῥησί[ας] τὸν λόγον τοῦ κ[υρίο]υ ὡς ἐνάρετοι ἄξιοι. καὶ εἰς τοῦτο ἐπαγγελόμενοι. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀνέρες καλοῦ βίου καὶ θεαρέστου πολιτείας. συνιστῶμεν οὖν αὐτοὺς, πρὸς ὑμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς (τοὺς ὑπὸ τὴν ἡμεταίραν ταύτην ἐπαρχίαν ναξίας τε καὶ πάρου τυγχανοντες. δοῖλονότι τούτε Ἱεροῦ καταλόγου, καὶ τοῦ κοσμικοῦ καὶ χριστονόμου πληρώματος). Ἵνα ἀγαπᾶτε καὶ τιμᾶτε αὐτούς, καὶ ἐν εὐλαβείᾳ ἄγειν. καὶ γὰρ εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν τὸ παρὸν τῆς συστάσεως Γράμμα γέγονεν. δεικνύωντες ἡμῶν καὶ τῶν πρὸ ἡμῖν ἀρχιερατευσάντων μ[ητ]ροπολιτῶν. ὡς τὰ ὅμοια πεποίηκαν. δι' ἰδίων αὐτῶν Γραμμάτων. ὁ δὲ παντοκράτωρ θ[εὸ]ς καὶ π[ατ]ὴρ τοῦ κ[υρίο]υ ἡμῶν Ἰησοῦ Χ[ριστο]ῦ, τοῦ φιλανθρωποτάτου Δεσπότου, (οὗ τὸ ἄπειρον ἔλεος καὶ ἡ φιλαν[θρωπ]ία ἡ ἀνίκαστος, καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν ταπεινότητος) εἴη μετὰ παντ[ων] ἡμῶν: —

Ἐδώθη ἐν τῇ σεβασμίᾳ ἡμῶν μ[ητ]ροπόλει ἐν μηνὶ μαρτίῳ κέ: Τοῦ: αχοε^ου ἔτους τοῦ σ[ωτη]ρίου.

[Τ. Σ] † **Παροναξίας σεραφείμ:**

Ἡ σφραγίς, ἣν φέρει τὸ ἔγγραφον, εἰκονίζει ἐν τῷ μέσῳ σταυρὸν μεταξὺ ἀνθέων, ἄνωθι τοῦ ὁποίου φέρεται λέξις δυσανάγνωστος καὶ ἡ χρονολογία 1673. Πέριξ δὲ ἀναγινώσκεται: † ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗϹ ΠΑΡΟΝΑΞΙΑϹ ϹΕΡΑΦΗΜ *

Ἐν Νάξῳ. ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

(1) Χωρίον ἐν Τραγαίᾳ, πρωτεύουσα νῦν τοῦ δήμου τούτου.

(2) Οὕτω ὀνομάζεται ἡ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἐνοριακὴ ἐκκλησία.

(3) Ἀφίκετο τῇ 13 Ὀκτωβρ ου 1706 ὡς ἐξάγεται ἐκ σημειώσεως τοῦ ἰδίου περιεχομένης ἐν σελ. 199 τοῦ κώδικος. Ἀνεχώρησε δὲ τῇ 16 Μαρτίου 1708, μετατεθεὶς εἰς Σύρον (κώδ. σελ. 201).

(4) Ἡ περὶ τὸ φρούριον τῆς πόλεως Νάξου παλαιὰ συνοικία

(5) Περὶ τοιαύτης ἐγκυκλίου διαταγῆς τοῦ Πατριάρχου ἀποσταλείσης εἰς Θήραν τῷ 1704, ἴδε ἐν ἐκθέσει περὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας Θήρας δημο ιευθείσῃ ἐν τοῖς Nouveaux memoires des missions de la Compagnie de Jésus dans le Levant. Paris, MDCCXV, p. 115—125. Μετάφρασιν δὲ τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐν τῷ Παρνασσῷ Τόμ. Θ'. σελ. 136—139.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

— Ὅταν παρουσιάσω κανένα ἔργον μὲ τρεῖς πράξεις, ἔλεγε πρὸς φίλον του εἷς ἀτυχὴς δραματικός, μοῦ λέγουν νὰ τὸ κάμω εἰς μίαν, καὶ ὅταν παρουσιάσω κανένα μὲ πέντε, μοῦ λέγουν νὰ τὸ κάμω εἰς τρεῖς. Τί διάβολο! δὲν θὰ μπορέσω λοιπὸν νὰ παραστήσω κ' ἐγὼ κανένα πεντάπρακτο;

— Εὐκολώτατον πρᾶγμα! Παρουσίασε κανένα μὲ δώδεκα πράξεις.

* *
*

Τὴν ἑπομένην πρώτης τινὸς παραστάσεως, ὀλίγον ἐπιτυχοῦς, ὡμίλουν περὶ τῆς ἀδεξιότητος τοῦ συγγραφέως καὶ τῆς ἐλεεινότητος τοῦ ἔργου του.

— Καὶ ἐν τούτοις δέν τον ἐσφύριξαν! εἶπε κάποιος.

— Περίεργος εἶσαι! ἀπήντησε φίλος τις καὶ συνάδελφος τοῦ δραματικοῦ· πῶς μπορεῖ νὰ σφυρίξῃ κανεὶς ὅταν χασμᾶται!

* *
*

Τὸν αὐτὸν συγγραφέα συναντήσας μετ' ὀλίγον ἄλλος τις φίλος, τῷ εἶπε.

— Χθὲς τὸ βράδυ ἤμουν στὴν παράστασι τοῦ ἔργου σου.

— Λοιπὸν πῶς σοῦ ἐφάνη;

— Νὰ σοῦ πῶ, φίλε μου. Δὲν εἶμαι μὲ τὴ γνώμη τοῦ κοινοῦ. Ἐγὼ δέν το βρίσκω καὶ τόσῳ κακόν.

ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑΤΑ

Καὶ ἐν τούτοις ἔχομεν παρατηρήσει, κύριε Ἐπιεικῆ, ὅτι πάντοτε μέχρι τοῦδε, ὁσάκις ἐκρίναμεν ὡς κακὸν ἓν ἔργον, ἐλάβομεν κατόπι ἓν καλλίτερον· ἐνῷ ὁσάκις μᾶς παρέφερεν ἡ ἐπιείκεια καὶ μᾶς ἀπέσπα κανένα ἔπαινον, ἐλαμβάνομεν κατόπι πάντοτε χειρότερον. Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν νέων, ὅπως τὴν ἐννοεῖτε σεῖς, ἠμποροῦμεν, βλέπετε, νὰ τὰ ἀμφισβητήσωμεν.

— Ἁπλούστατα, κύριε *Μίσαγγλε*, διότι εἶνε εἷς τῶν μεγαλειτέρων, ἂν ὄχι ὁ μεγαλείτερος τῶν ζώντων φιλοσόφων καὶ ἡ γνώμη του ἀποτελεῖ αὐθεντίαν ἐπὶ παντὸς ζητήματος. Ἄνθρωπος σκεπτόμενος σήμερον εἶνε δύσκολον νὰ μή τον σκέπτεται καὶ νὰ μή τον ἀναφέρῃ συχνά. Καὶ ἐπειδὴ ἦλθε λόγος, θὰ σᾶς διηγηθῶμεν ἐδῶ τὸ τελευταῖον του ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον σήμερον ἴσα ἴσα ἀνεγινώσκαμεν. Τοῦ ἐσύστησαν ἐσχάτως εἰς μίαν Λέσχην τοῦ Λονδίνου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ νὰ συγνάζῃ, ἕνα νέον ὡς ἄριστον καραμπολιστήν, ἐδέχθη δὲ νὰ παίξῃ μαζί του μιὰ παρτίδα. Ἀλλ' ὁ νέος ἦτο θαῦμα ἐπιδεξιότητος καὶ ἔδγῆκε χωρὶς ὁ μέγας ἀντίπαλός του νὰ πιάσῃ οὔτε μίαν φορὰν τὴν στέκαν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐπερίμενε συγχαρητήρια, ὁ φιλόσοφος τῷ εἶπε μετὰ πικρίας: «Μετρία ἐπιδεξιότης εἰς τοιούτου εἴδους παιγνίδια ἀποδεικνύει εὐφυΐαν καὶ καλὴν ἀνατροφήν. Ἀλλὰ τὸ κακὸ τὸ δικό σας ὑπερβαίνει κάθε ὅριον καὶ σημαίνει ὅτι δὲν ἐκάματε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ κατασπαταλήσετε τὴν νεότητά σας εἰς ὅλως ἄσκοπα καὶ ἀνωφελῆ πράγματα». Σπένσερ εἶνε αὐτός!

— Πρό τινων ἡμερῶν, φίλτατε *Μί*, οἱ *Καιροὶ* ἀνέφεραν ἓν ἀκόμη νοστιμώτερον καὶ μάλιστα αὐθεντικόν: Ἔν τινι ναῷ ἐν Μεγαλοπόλει, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, προβάλλει ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν Ὡραίαν Πύλην καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς ὑποτιθεμένους κλέπτας μιᾶς ὄρνιθος καὶ ἑνὸς ζεύγους τσαρουχίων, ὁμιλεῖ ὡς ἑξῆς: «Βρέ, εἴσαστε οὗλοι κλέφτες καὶ κλεφτρίνες, καὶ σᾶς τὸ ἀποδείγνω. Καλά, ἔκλεψε ἕνας τὴν κότα· ἀλλὰ ἡ γυναῖκά του γιατί τὴν μαγειρεύει καὶ δὲν ἔρχεται νὰ μοῦ τὸ πῇ ἐμένα; Αἴ, βρὲ λύκοι, μῶρ' λύκισσες, τί σᾶς κάνουν τὰ πράμματα ποῦ τὰ κλέβετε; Θέλετε νὰ σᾶς ἀφορίσω; ἀλλὰ τότε θὰ ἀφορισθῆτε οὗλοι, γιατὶ οὗλοι τέτοιοι εἴσαστε.» Κατευνάζεται ὅμως, φαίνεται, ὀλίγον ἡ ὀργὴ τοῦ ἱερέως, καὶ ἐπιλέγει: «Χριστιανοί μου ὅσοι εἴσαστε χριστιανοί, φυλάχτε τὰ πράμματά σας, ὅσο νὰ στείλῃ ἡ κυβέρνησις, ὅπως ἔκαμε 'στὴ Θεσσαλία γιὰ τοὺς ποντικούς, κανένα φάρμακο καὶ νὰ ξολοθρεύσῃ τοὺς κλέφτες!»

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Στρατιωτικὸς συγγραφεὺς γνωστότατος, ὁ κ. Η. Barthelémy ἐν ἄρθρῳ δημοσιευθέντι ἐν τῷ Evenement τῶν Παρισίων, ἀμφισβητεῖ τὴν αὐθεντίαν τῶν πληροφοριῶν, ἐφ' ὧν ὁ Ζολὰ ἐστήριξε τὴν *Καταστροφήν* του καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι οὐδεμίαν ἱστορικὴν ἀξίαν ἔχει τὸ μυθιστόρημα τοῦτο.

— Sur le Retour ἐπιγράφεται τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν μυθιστόρημα τοῦ γάλλου συγγραφέως Paul Margueritte, ἑνὸς τῶν διαπρεπεστέρων ἀντιπροσώπων τοῦ λεγομένου roman romanesque.

Καλλιτεχνικὰ

Ἐν ἡλικίᾳ πεντήκοντα ἐτῶν, ἀπεβίωσεν ἐν τῇ νήσῳ Sylt ὁ διάσημος αὐστριακὸς τοπιογράφος Jacob Schindler, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Βιέννης καὶ τοῦ Μονάχου.

Μουσικὰ

Ὁ Βέρδης παρέδωκε τὸ νέον αὐτοῦ κωμικὸν μελόδραμα *Φάλσταφ* εἰς τὸν ἰταλὸν ἐκδότην Ricordi, ἤρχισε δὲ ὁ ἀκαταπόνητος μελοποιὸς τὴν σύνθεσιν νέου ἔργου, τοῦ ὁποίου ἄγνωστον εἶνε ἀκόμη τὸ θέμα καὶ ὁ τίτλος.

— Ἀπεβίωσεν ἐν τῇ villa d' Etretat ἡ ἄλλοτε διάσημος ἰταλὶς ἀοιδὸς Trebelli.

— Ἀγγέλλεται ἐκ Παρισίων ὁ θάνατος τοῦ Βέλγου μουσουργοῦ Limnander, συνθέτου τῶν πολυκροτῶν Monténegrins καὶ ἄλλων δημοτικωτάτων ἐν Γαλλίᾳ μουσικῶν ἔργων.

Θεατρικὰ

Τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον ἀναβιβάζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις θεάτρου Gymnase τὸ δρᾶμα Charles Demailly, ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ ὁμωνύμου μυθιστορήματος τοῦ Gonconrt ὑπὸ τῶν Paul Aléxis καὶ Oscar Méténier, ἔχον δ' ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἐκ τοῦ δημοσιογραφικοῦ κόσμου.

— Ἡ παρ' ἡμῖν θεατρικὴ κίνησις ἐξακολουθεῖ ζωηροτάτη, ἀλλεπάλληλοι δὲ αἱ ἀναγγελίαι νέων πρωτοτύπων ἔργων. Οὕτως ὁ θίασος Παντοπούλου-Ἀλεξιάδου ἐκτὸς τῶν *Παραδαρμένων* μελετᾷ τὴν *Νύφη τοῦ Χωριοῦ* τοῦ μακαρίτου Κόκκου καὶ τὴν *Χάϊδω*, τρίπρακτον ἀγροτικὸν κωμειδύλλιον ἐρασιτέχνου. Ὁ δὲ θίασος τῆς κ. Παρασκευοπούλου ἀγγέλλει τὸ *Παράσημον* κωμικὸν παίγνιον τοῦ κ. Δ. Ταγκοπούλου καὶ τὸ *Μεταξύ μας* κωμῳδίαν τῶν κ. κ. Ν. Ι. Λάσκαρη καὶ Μ. Δ. Γιαννουκάκη.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—125